

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. A katolikus kongresszusokról. Dr. Kovács Sándor. — Esmék az egyház és vallásos élet köréből. Szücs István. — Tárcza. A vallásbölcselet főbb problémái és a biblia. Erdős József. — Közügyeink. Tiszántúli egyházkerületi közgyűlés. Csiky Lajos. — A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. F. Varga Lajos. — A jézsuiták Földeákon. Földeáki. — Levél a szerkesztőhöz. Kövendi Dénes. — Még egy szó Quaerens kérdése ügyében. Nagy Lajos. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A katolikus kongresszusokról.

A politikai lapok sokat foglalkoztak a mult héten a róm. katolikusok azon gyülekezéseivel, melyek Portugáliában, Spanyolországban és Ausztriában egy időben tartattak a főpapi kar, az arisztokrácia klerikális tagjai és nagyszámú hallgatóság részvétele mellett. A mi figyelmünket első sorban — természetesen — az osztrák kath. gyűlés vonja magára. Őszintén szólva, innen a távolból egy kissé különösnek találjuk, hogy a bécsi antisemita mozgalom egyik hírhedt vezetője mikép tudott ily kitűnő gyülekezésben vezérszerepre emelkedni; de hát erre nem reflektálunk, valamint nem foglalkozunk a gyűlésben elmondott azon beszédekkel sem, melyek a vallási érzés jogosult nyilvánulásaiént tekinthetők, sőt igen természetesnek találjuk azt is, hogy a gyűlésen tett efféle nyilatkozatok: „Ausztria és katolikus: egy“; hogy „egy felekezetenlküli Ausztria: abnormitás“, „csak a kath. vallás tette nagygyá Ausztriát“ stb., minden buzgó kath. osztrák ember szívét a szokottnál hevesebb lüktetésbe hozták. De vanuak a bécsi gyűlésnek oly eszméi is, melyek a vallási érzéseknek a politika terére való átjátszását jelentik, a melyek, végeredményökben — az osztrák-magyar monarchia egyik egyházának: a róm. katolikusnak ügyét legfőbb státus-érdek ké átváltoztatni akarva, a birodalom interconfessionalis s ezzel kapcsolatban: külügyi viszonyaiban veszélyes fordulatot okoznának, a mely irányzathoz ez ok-

ból nekünk is szabad, nekünk is kötelességünk hozzá szólani.

Felette veszélyesnek tartjuk ugyanis azon irányzatot, mely a kath. egyház fejéhez küldött felirat ezen soraiban nyilvánul: „Megújítjuk az Ausztriában tartott összes előbbi kath. gyűlések tiltakozását az egyház jogainak megsértése, egyházi feje szabadságának korlátozása, „s a szent hivatala gyakorlásához szükséges területi alap megvonása ellen“, — mert ebben Ausztria kath. lakosságának — a pápai világi — souverainitás helyreállítása utáni vágya nyer quasi hivatalos kifejezést, a mi az egységessé vált olasz nemzettest, az olasz állam feldarabolásával egyet jelent, mert hiszen a pápai állam helyreállítása ezen feldarabolás nélkül meg nem történhetnék.

Többen elismeréssel nyilatkoztak előttünk a magyarországi r. kath. klerus azon eljárásáról, hogy az osztrák katolikusok bécsi gyűlésétől távol tartá magát s ekkép nem vált részesévé az ott nyilvánult eszméknek. Vélekedésünk szerint ez a nézet nem megfelelő, a hazai kath. klerus állásfoglalásának túlbecsülése s legfőlebb formai tekintetben emelhető ki, a mennyiben Sz. István birodalmának kath. főpapjai csak nem vehettek részt az osztrák kronlandok katolikusaival ugyanazon gyűlésben s nem szolgáltathattak oly praecedent, mely politikai életünkre is károsan hathatott volna. De, a mi a lényegét illeti, a hazai kath. klerus kezét fog az osztrák kath. klerussal, s a kik ezen nézetünket el nem fogadnák, emlékezetükbe idézzük a pápa jubileumára 1887-ben Rómába zarándokoló magyar katolikusok hódolati felíratában nyilvánuló szellemet. Honfitársaink, midőn „a kifosztott és fogva tartott pápa lábaihoz borultak“, ugyanazon eszmének hódoltak, mint a bécsi kath. gyűlés tagjai, ugyanazon vágy vezérlé őket: a pápa világi hatalmának visszaszerzése, tehát ezen irányzatnak a birodalom külpolitikájába való beékelése.

Nem ismeretlenek előttünk a pápának mindazon nyi-

latkozatai, melyeket különböző alkalmakkor világi souverainitásának visszaszerzése érdekében tett. XIII. Leo épen úgy nyilatkozik, mint IX. Pius nyilatkozott, Rampolla épen úgy, mint annak idejében Antonelli. „Követeljük a világi uralom helyreállítását“ (így szól a pápa 1881. karácsonykor): „Azon fáradozunk, hogy . . . vissza szerezzük az apostoli szék méltatlanul sértett jogait“ (1883. a bibornoki testület üdvözlésekor). „Vissza követeljük függetlenségünk oltalmára az egyház és az apostoli szék legszentebb jogait“ (1886. karácsonykor). „Erőszakos usurpatió“, „szentségtörő rablás“ kiált fel Antonelli 1870. évben Róma megszállása alkalmával; Rampolla pedig 1887. évi híres köriratában úgy nyilatkozik, hogy „a béke ellenségei azok, kik azt hiszik, hogy a pápaság romjain nemzetközi épületet lehet emelni“. Nem más ez, mint egy évről-évre megújított vágy — az elérhetetlen után!

Avagy hiszi-e azt valaki, hogy a pápa világi hatalma az olasz nemzeti egység és függetlenség lerombolása nélkül elérhető? Hiszi-e azt, hogy az olasz állam *belügyeibe való avatkozás* előreláthatólag nem lenne *eredménytelen*, a mely kudarcz a birodalom tekintélyét s egyszersmind Olaszországhoz való viszonyaink *örvendetes alakulását* is veszélyeztethetné, szóval az következnek be, a mit Beust már 1870. évben mondott a pápai követnek, Falcinellinek, mikor ez azt szorgalmazta Bécsben, mondaná ki ő felsége kormánya, hogy a római terület elfoglalását rosszalja.

S feltéve, ha a pápa világi hatalma az olasz állam millió és millió katolikusainak véráldozata s talán egy európai conflagratió árán visszaállítható lenne is, ugyan miféle új állam-alakulásban gyönyörködhetnénk? Szomorú kép áll előttünk — a múltban. Ott vannak a történelem lapjai . . . XVI. Gergely pápa idejéről van megírva: „Nincs a szótárban szó, mely eléggé kifejezhetné azt, a mit a pápai birtokban a *nép szenvedett a rossz kormányzat miatt*“. Nem cseng-e fülökben a katolikusoknak lord Clarendon nyilatkozata, melyet a pápai kormányzatról az 1855. évi párizsi congressuson az egész világ hallattára tett, hogy ez (már t. i. a pápai kormányzat!) „*szégyen és gyalázat Európára*“! Szándékosan mellőzöm a többi nyilatkozat elsorolását.

Ily állapotok visszaidézése összeegyeztethető a kath. egyház valódi érdekeivel, általában: a vallás és az erkölcs magasztos eszméivel?

Engedjenek meg nekünk, ha mi azon nézetnek hódolunk, melyet számos kitűnő férfiak hangoztatnak ma is, hogy a *pápanak világi souverainitása a r. kath. egyház szabad és önálló fejlődésére nem szükséges, és hogy azon magasztos állást, melyen a kath. egyház fejének állania kell, a világi hatalom mindennapi érintkezése csak károsíthatja, de nem emelheti.*

Ezen utóbbi mondás a mai kormányelnöktől, Tisza Kálmántól ered; igaz, hogy ő ezt, mint az ellenzék vezére monda még 1868 ban a delegatióban, a külügyi vita alkalmával, a mikor indítvány történt a római nagy követségnek rendes követségre leszállítása iránt; de, úgy hiszem, hogy ha ezt mai állásában mondaná is, nem kevésbé volna igaz és meggyőző.

Meg azután . . . nem a katolikusoknak egyik vezére Németországban, a hithű Windthorst monda-e Münsterben a katolikusok gyűlésén, elragadtatva a pápaság mai hatalmának fénye által: „A világ kormányzása ismét Róma és a pápa kezére jutott“; — s a magyar katolikusok is nem azt hangoztatták-e jubileumi feliratukban, hogy: „A népek, világi ügyekben is hozzád, mint közvetítőhöz és békebíróhoz fordulnak“.

A pápaság ily fényes helyzetében van-e ok oly állapotok után vágyódni vissza, melyekről elítélőleg akkép nyilatkoztak még pár évtizeddel ezelőtt, hogy „az szégyen és gyalázat Európára“?

Mi ezt megérteni valóban nem vagyunk képesek.

Befejezzük cikkünket azzal, mikép nem hiszszük, hogy új életre ébredhessen valaha az a hatalom, mely — valóban csodálatra méltólag! épen a vatikáni zsinaton együtt levő püspökök, érsekek, primások, patriarchák szemeláltára dőlt romba.

A jövőendő évezredek sötétségét bevilágítják előttünk Üdvözítőnk e szavai: Az én országom nem e világból való.

Dr. Kovács Sándor.

Eszmék az egyház és vallásos élet köréből.

IV.

Előállhat az erkölcsvilág rendében is ama nagy változás, hogy vallás és hit dolgában egészen új s a mostanitól különböző nézetek fognak érvényre jutni.

Azonban valameddig az emberek vizsgálódó elméje arról lesz meggyőződve, hogy a keresztyén vallás s közelebbről a helvetiai vallástételt követő evangélikusok vallása a valódi civilisatiónak, a józan előhaladásnak, igazi miveltségnek biztos menhelye s a legtisztább morálnak hirdetője, mindaddig a helvetiai vallástételt tartó reformátusoknak azt, hogy őket a mennyei gondviselés azon egyház tagjaiul és azon egyház érdekeinek ápolására állította elő, — dicsekedve kell beösmerniök, — és mindazoknak, kik ő előttök az észvallást, az úgynevezett vallásbölcsest e kétes világú fáklyáját lobogtatják, azt kell felelniök: bolondoskodtok ti a nagy bölcseségnek miatta; mert ha egyházzal van szó, egyházat vallás nélkül, vallást pedig confessió nélkül képzelni sem lehet, oly confessió nélkül, mely szerint kell, hogy legyen: *in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.*

Igaz, hogy némely világbölcsészek azt hántorgatják, miszerint a keresztyén vallás a maga kijelentéseivel az ő elméjüket nem elégti ki, értelmüket nem világosítja fel eléggé. Az ilyen vallásbölcészek megfedkeztek arról, hogy az elmének

és értelemnek fokozatosabb mérvben felvilágosítása nem annyira a vallástudománynak, mint inkább az úgynevezett philosophiának a feladata.

Tisztelem én, de nem követhetem az olyan vallást, mely kizárólagos feladatául egyedül az értelemnek felvilágosítását tűzte ki. Ez is feladata ugyan a vallásnak, de nem csak ez! A vallás, szükség, hogy az embernek egész lényét uralja, az élet bizonytalan útain bölcsőjétől egészen a sírig folyvást hűséges kísérője, a sokféle megpróbáltatások és bűnre kísértések közepette biztos tanácsadója legyen a gyarló embernek. A vallás, szükség, hogy az elmét is felvilágosítsa, de egyúttal a szívet is melegen tartsa, a lelket háborgásai közben a csüggedéstől, elkeseredéstől megóvja és az emberi kedélyt oly hullámzásban tartsa, mely szerint a sokféle küzdelmekben csaknem elsüllyedett halandó Istenbe helyezett bizalommal az ő szent akarátán való megnyugvásban találja egyedüli vigasztalását és csöndes magányban doboghassa ki a facsarodott szív epesztő gyötrelmeit.

A történelem számos példáját mutatja mind annak, hova jut bánatában egy igazi vallást nélkülöző lélek, mind annak, hogy mily jóltevő balzsamul szolgál az, ha a szenvedések súlya alatt elalelt kebel Istenhez buzgó felfoházkodásban talált erőt és táplálékot.

Cató (az uticai, kiről Horácus után is tudva van, hogy Julius Caesar irányában „Cuncta terrarum sub acta Praeter atrocem animum Catonis”) midőn látta, hogy reá nézve minden veszte van, e kétségbeejtő szavak közben bocsátkozott kardjába: „O virtus, virtus! O vana species!”

Brutus, a ki Philippinél csatát vesztett, sátorába vonulva, ilyszerű panaszra fakadva döfte szívébe pallosát: „O misera virtus! nomen eras, et ego te pro recolebam, domina cum tibi sors foret!”

Hildebrant (kit VII-ik Gergely pápa név alatt ismer a világ) midőn mindenkitől elhagyatott állapotban salermói fogságában végső napjait élte, így sóhajtott fel: „Mi domine Deus! Dilexi justitiam, odi iniquitatem, et morior in exilio!”

Édes Idvezítőnk a keresztfán kínszenvedései közepette így sóhajtozott: „Én Istenem, Istenem! miért hagyál el ennyire engem?! Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár, mindazáltal ne úgy legyen, a mint én akarom, hanem teljék be szent tetszésed!”

Minő rideg, sivár és kétségbeejtő sorsa lehetett Catónak és Brutusnak! — minő lélekemelő és édesen megnyugtató volt kimúlása a két utóbbinak!

Szűcs István.

T á r c z a

A vallásbölcsészet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

A schelling-féle monotheistikus istenfogalomban ki van fejezve egyszersmind a világteremtésnek mint szabad ténynek lehetősége. Hogy a világteremtés valódi tény: ezt ő, mivel speculativ igazolhatósága ki van zárva, egyszerűen a tapasztalat bizonyosságára való hivatkozással igazolja. A teremtés által közvetítetik a világprocessus, még pedig annak nyilvánulásai először is a természetben észlelhetők, a hol is a potenciák, mint

Istenen kívül levő kosmogonikus erők működnek. Itt lesz tárgyivá a szellem is, de csak successive, ha t. i. a plátó-féle *ἀπειρον*, a korlátlanlanná lett létező, azaz a második elv, minden útjában levő akadályokkal megküzdve s a határt — *πέρας* — szabni akaró erőket legyőzve, létrehozójává lesz a harmadik elvnek, a melynek fejlődésszerűleg létrejönnie kell. Minden dolog, minden természeti lény e három potenciának összműködése által jön létre; azonban a potenciák egysége és harmóniája, csakis az összes fejlődés végökében, Istennek képmásában — az emberben — jut tökéletességre. Az ember, kit Isten, mint az abszolút fejlődés bevégezőjét (absurdum dictu et auditu!) már nem a világgépítő elemek által (radio refracto), hanem radio directo sugárol be — ez az ember szünteti meg végleg az anyag és szellem, az alanyi és tárgyi, az eszményi és való ellentéteit s így csakis ő áll közvetlen vonatkozásban Istennel. Az egyes potenciák, a fejlődés illetően bevégeződésével visszatérve ismét az istenségbe, személyiségekké lettek. A teremtés befejezése után, de nem a teremtés előtt vagy annak folyama alatt, már valóban három ilyen személyiségről lehet szó. Az abszolút szellem ugyanis, midőn létét a jövő léttel szemben szemléli: Atya. De mint ilyen, kizár lényéből minden gondolható elvet és csakis lehetőségileg van meg benne a második és harmadik elv, mely mindkettő egyedül a teremtés befejeztével válik ismét isteni lényeggé, ép olyanná, mint előbb az Atya volt. Ezzel Schelling láthatólag, a trinitasnak öröktől fogva való voltát támadja meg. Az Atya a causa materialis, mely a teremtményeknek anyagot; a Fiú a causa formalis, aut efficax, mely azoknak alakot; a Lélek a causa finalis, mely azoknak teljességet kölcsönöz. E trias felállítására alkalmából hivatkozik Schelling nagy Bazilra, a ki szintén három ilyen alapokat (*αἰτίαι*) különböztet meg, ugymint a) *προκαταρκτική* előkezdeti, anyagkölcsönző; b) *δημιουργική* teremtő, működő és c) *τελειωτική* befejező, véghatározó alapelvet. Az emberben megvan a törekvés, hogy olyanná legyen, mint a teremtő (*γόνιμον τοῦ πατρὸς*) t. i. örök. De épen ez által elkülönítetik a triasban az Atyától a Fiút, a ki megszűnik pusztán *ὕψος θεοῦ* lenni, hogy *ὕψος ἀνθρώπου* is legyen. Most már egyedül a Fiú által lesz lehetővé az Atya, oly módon, hogy a Fiú az Atya haragját kiengesztelve, a lelket, t. i. a harmadik elemet is istenivé teszi. Ezért vetett az Atya mindeneket a Fiú hatalma alá (*πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοῦ πόδους αὐτοῦ* 1. Kor 15, 27.). És hogy az ember ismét visszajusson az Atyához, a Fiúnak meg kelle üresítenie magát — *ἐαυτὸν ἐκένωσε* — dicsőségétől megfosztva szenvednie kelle, mint szolgának, a mire vonatkoztatja Sch. a prófétai jóslatot (Ézs. 53.). A trinitas e második személye, ki inkább az abszolút eszméjének objectiv megvalósítója, mint természeti potentia, különösen a mythologiai fejlődésben bizonyítja be hatását.

A mythologiai fejlődésre térve át, annak három főbb mozzanatát különbözteti meg Schelling, mely a szellem fokozatos létrejövételének felel meg. Az első, vagyis abszolút történelem előtti korban, az emberi tudat a természet elemeihez fűződik s az ősemberiség vallása az ég és annak seregeinek imádságában áll. Az igazi Isten helyett az ég királya, Uranos lép előtérben s a nomád életet folytató ősemberiség, az ég nomád vándoraiban, az acther pusztáin tova vonuló égi seregekben szemléli az imádat tárgyait. A második epochában már az elv-merevség lazul s Hesiodként elveszti erélyét, szilárdságát s enged egy másik elvnek, mely nőileg képzelte t. i. mint Urania. Őt tisztelik a persák, arabok, assyrok, babyloniaiak,

mint Mitrát, anyát (materia-mater). Ő az Astarte, ő a Mylitta. Az araboknál már az ő fiáról is van szó, kit Herodot Dionysiusnak nevez. A fejlődés további folyamán azonban ismét erőre kél az Uraniában engedékenységre hajlott principium és pedig több mozzanattal kapcsolatban. Így találjuk a phoeniciaiaknál, tyrusiaknál és karthagóiaknál Baal-t, a finemű főistenséget, valamint Molech-et, a görögök Kronosának tipikus pendantját; nem különben a görög Hercules prototypusát Melkarthot. Majd megjelenik a reale principium legyőzésével Kronos helyén a phrygiai földistennője Kybele, — magna deorum mater, — ki a görög Rheával s a latin Opsszal egy ugyanazon personificatio. Eme nagyobb mythológiákkal szemben az egyiptomi mythologia Sch. szerint mély komolysággal, a sötét, vak principiumnak utolsó élethalálharczát jeleníti meg, míg aztán az előindiai excentrikus mythológiában teljesen megsemmisül. Csakis a görög vallásban áll helyre ismét a mythologiai egység és összhang és pedig az egyes mysteriumok által, melyek az okozatok alapjának, tudniillik az isteneknek megismerésére irányozván a figyelmet: az egyes tünetek létrehozóinak szakadatlan láncolatában felmutatják a fejlődést, mely egy főistenben culminált és így Schelling szerint a monotheismus magaslatára emelkedett.

A mythologia szükségképeni processus volt, míg a kijelentés szabad tény — történt. A keresztyénség annyi, mint a helyesbített pogányság. K r i s t u s b a n megszünt létezni az egész kosmikus vallás; a pogányság caput mortuum lett. De még szorosabb összefüggésben áll a keresztyénség a zsidósággal, illetve az ótestamentomi kijelentéssel. Már ott megvan a keresztyénség, de még fejletlenül, csak jelekben és jósolatokban. A mythologiai fejlődés indoka Sch. szerint az ótestamentomi kijelentésnek is jellemző vonása, mert itt még a kosmikus és természeti elem, az igazi elemmel váltakozva és egymás mellett található fel. Jehova, a maga kizárólagos egységére feltékeny istenség, a téves felfogás mellett, mint igazi isten is jelenik meg s általában az ótestamentomi oeconomiának, a kosmikus elemektől (— στοιχεῖα τοῦ κόσμου Gal. 4, 3. —) való függése arra vall, hogy itt még nincs elkülönítve az igazi a tévestől, illetve a természeti és kosmikus elemektől.

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Tiszántúli egyházkerületi közgyűlés.

Folyó hó 7-én d. e. 9 órakor nyílt meg tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk közgyűlése nagyszámú tagok jelenlétében. Vályi János egyházkerületi főgondnok úr fájdalmas érzéssel tudatván, hogy főtiszt. Révész Bálint püspök úr gyöngéldése, makacs lábbaja miatt nem jelenhet meg a gyűlésen, a törvény értelmében nagytt. Kiss Áron úr, mint legidősebb esperes kérendő fel a püspök úr helyettesítésére. A nevezett esperes úr elfoglalván az egyházi elnöki széket, buzgó imádságban Isten kegyelmét kéri a végzendő munkára, mely után rövid megnyitó beszédet tart s reményét fejezi ki, hogy a püspök úr egészsége mielőbb helyre állván, újra átveheti az ügyek közvetlen vezetését.

Igazoltatván a megjelent tagok s a meg nem jelentekről jelentés tétetvén, egyházi elnök indítványára részvétfelirat in-

téztetik Ő Felségéhez a királyhoz és a királyi családhoz Rudolf trónörökös halálában történt nagy veszteségökért, s a nagy emlékü fejedelmi ifjú halála fölötti fájdalom jegyzőkönyvbe igtatattik. Püspök László felső-szabolcsi egyházmegyei gondnok, Nagy Pál főiskolai tanár s Ökröss Bálint budapesti királyi közjegyző, ki utóbbi könyvtárát a debreczeni főiskolára hagyta, emlékek jegyzőkönyvileg megörökítették. Felolvastatván a felső-szabolcsi egyházmegye gondnokának megválasztásáról szóló jelentés, tudomásul vétetett, hogy e tisztre Gencsy Albert úr választott meg, ki azonban, családjában történt betegedés miatt, e mai közgyűlésen nem jelenhetvén meg, eskütétele elhalasztatott. Tudomásul vétetett továbbá, hogy a debreczeni egyház gondnokává s a debreczeni egyház által a főiskolai gazdasági tanácsba küldött tagok gyanánt az eddigi férfiak választottak meg. Több küldöttség megválasztatván, áttért a közgyűlés a közigazgatási ügyek s az ide vonatkozó indítványok tárgyalására. Mindenekelőtt tudomásul vétetett a Ketskeméthy Lajos megválasztott andrásfalvai lelkész felavatásáról szóló püspöki jelentés. Majd a konventi jegyzőkönyvnek egyházkerületünket érdeklő számai vétettek tárgyalás alá. Ezek részint egyszerűleg tudomásul vétettek, részint egyes küldöttségeknek, vagy az esperes uraknak adattak ki. Főlemlítjük azon nagyfontosságú határozatot, hogy a közalapi tartozások pontosabb behajtása céljából azon szigorú intézkedés hozatott, hogy ezentúl a lelkészek segély iránti kérvényei is mellőzöttek, ha az illető egyház igazolatlanul hátrálékban marad.

Az első napi gyűlésnek legelőkelőbb vitát keltett tárgya a „Magyar Protestáns Irodalmi Társaság“ ügye volt. Némethy Lajos, Kiss Albert, Balogh Ferencz és Csiky Lajos, mint a Társaság alakuló gyűlésén részint a debreczeni egyháznak, részint a tiszántúli egyházkerületnek püspök úr megbízásából képviselői, jelentést adnak be a közgyűléshez a Társaság megalakulásáról, előadván az ügy utolsó évi történetének egész menetét s javasolván, hogy ha a márczius 3-iki egyezmény a jövőben is fentartatik, akkor vegye tudomásul a közgyűlés a Társaság megalakulását, tegye folyóvá pártfogói ajánlatának kamatját s vegye föl e közgyűlés jegyzőkönyvébe a kikötött s mindkét részről aláírt föltételt.

E javaslatok fölött pro et contra nagy vita keletkezett, melynek lefolyását röviden a következőkben adjuk.

Gróf Degenfeld József azt indítványozza, hogy a Társaság megalakulása egyszerűen vétessék tudomásul s a belépés semmi feltételtől ne tétessék többé függővé. Kiss Albert az előtte szólónak indítványában az eddig történtek pusztá negatívóját látván, kéri a közgyűlést az eredeti indítvány elfogadására. Thaly Kálmán Kiss Albert indítványához járul, Tisza István pedig Gr. Degenfeld indítványa mellett szól Soltész Lászlóval együtt, míg Szűcs István ismét a beadott jelentéshez járul. Ujfalussy Sándor Gr. Degenfeld indítványa mellett beszélvén, Ferge József pedig az eredeti javaslat mellett foglalván állást, Várady Gábor nem tartja loyális dolognak, ha a már meglévő compromissumon túl még külön föltételt is be akarnak venni a jegyzőkönyvbe. Ebben ő sértést lát a Társaságra nézve. Kiss Albert visszaütésitja Várady Gábornak az illoyalításra vonatkozó vádját s csodálkozik a felett, hogy épen Várady Gábor szól a benyújtott javaslat ellen, holott tudhatná, hogy a központon bele nyugodtak abba, hogy a föltétel jegyzőkönyvbe vétessék; nem érti tehát, hogy miért akarják azt itt megakadályozni, mire Várady Gábor azt jegyzi meg, hogy azon értekezleten, a hol az történt, ő nem volt jelen. Gr. Ráday Ge-

deon a történet dolgokkal egyáltalában nem levén megelégedve, közderültség között kijelenti, hogy egyik javaslatot sem fogadja el. Balogh Ferencz Kiss Albert álláspontja mellett nyilatkozik. Szabó János az eredeti javaslatához közel álló újabb indítvánnyal lép fel, Gr. Degenfeld József pedig kijelenti, hogy nincs ellenére az, ha az okmányok jegyzőkönyvébe vétetnek s hogy a Társaság megalakulása örvendetes tudomásul vétessék. Kovács István, Szőke János, Némethy Lajos, Könyves Tóth Kálmán az eredeti javaslat mellett szólnak, majd György Endre újabb indítványt ad be, mely alig különbözik a Gr. Degenfeld Józsefétől, melyet ez is elfogad s melyhez Ritoók Zsigmond is hozzájárul. Kiss Albert kimutatja, hogy eddig 7 indítvány van és sorban mindeniket taglalás alá veszi. Tisza István újabb felszólalásában kijátszásról, félrevezetési szándékról beszél, a mit Kiss Albert felindulástól remegő hangon erőteljes beszédben útasít vissza, hivatkozván arra, hogy az ő nézetét e kérdésben többek közt nem csak a debreczeni egyház lelkészei, a főiskola hittanárjai, hanem maga az egyházkerület érdemekben megőszült püspöke is osztották, s így ő nem várta volna, hogy valaki, különösen egy ifjú ember, ilyen vádakkal léphessen elő. Tisza István szavai védelmére szólal föl, György Endre pedig azon modor ellen beszél, melyet Kiss Albert épen most használt. Lukács Ödön végül, Szabó János indítványát módosítva újabb indítványt terjeszt be elfogadás végett. A hosszú vita véget érven, névszerinti szavazás kéretett, melyet az elnökség el is rendelt. Az első kérdés ez volt: elfogadja-e a közgyűlés a jelentéstevők alapindítványát? Igen, vagy nem?

I g e n n e l szavaztak: Peterdy Károly, Szabó Károly, Szőke János, Csernák István, Benesik István, Isaák Dezső, Szűcs István, Balogh Ferencz, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán, Némethy Lajos, Beke Mihály, Thaly Kálmán, Pákozdy Lajos, Ferge József, Kovács István, Biró János, Gyulay László, Nagy Lajos, Konrád László, Madarász Imre, Szarka Boldizsár, Csepey Miklós, Farkas Antal, Dr. Kovács Sándor. Együtt: 25.

N e m m e l szavaztak: Szeremley József, Gr. Degenfeld József, Szabó János, Ritoók Zsigmond, Dávidházy János, Fráter Imre, Lukács Ödön, Horthy István, Várady Gábor, Ujfalussy Sándor, Segesváry József, Kulin Imre, Széll Kálmán, Ármós Bálint, György Endre, Kovács Ferencz, Simonffy Imre, Soltész László, Lengyel Imre, Rásó Gyula, Tatár János, Garzó Gyula, Hajnal István, Vitéz Mihály, Soltész János, Ujlaky Gábor, Debreczeni István, Balogh Ambrus, Tisza István, Tüdős János, Joó István, Futó Mihály, Elek Lajos, Tóth Sámuel. Együtt: 34. Az alap-indítvány tehát 9 szótöbbséggel elvetetett.

Második kérdésül feltette az elnökség Lukács Ödön indítványát, t. i. elfogadja-e a közgyűlés azt, hogy a márcz. 3-án történt egyezmény alapján és fentartásával a pártfogói ajánlat kamatját a közgyűlés folyóvá teszi?

Ezen indítvány ellen, azaz n e m m e l szavaztak: Szeremley József, gr. Degenfeld József, Horthy István, Várady Gábor, Ujfalussy Sándor, Kulin Imre, Széll Kálmán, György Endre, Simonffy Imre, Lengyel Imre, Rásó Gyula, Debreczeni István, Tisza István. Együtt: 13.

A többiek — 45-en — i g e n n e l szavaztak, azaz a Lukács Ödön indítványa (32) szótöbbséggel elfogadtatott.

A másodnap gyűlés kezdetén hitelesítettén az előző napi közgyűlés jegyzőkönyve, ismét nagy és nehéz vita folyt a konventi tagok választására vonatkozó beregi indítvány ügyében, mely szerint a tiszántúli egyházkerület is, a másik három egyházkerületben levő választási gyakorlat s nyolcz egyházme-

gyének határozata szerint az egyes presbyteriumok által választassa a konventi képviselőket, a mint az eredetileg elhatározottat.

Ujfalussy Sándor tengeri kígyónak nevezi ezen ügyet s az indítványban a kisebbség erőszakoskodását látja s azt hiszi, hogy ezen eljárás nem a protestáns autonomia előbb vitelére, hanem protestáns anarchiára vezet. Az indítvány egyszerű elvetését s a napirendre térést ajánlja.

Thaly Kálmán és Könyves Tóth Kálmán az indítvány mellett szólnak, míg Tisza István hosszabb, tárgyilagos hangú beszédben, a törvény szavait magyarázva, kifejti, hogy az egyházkerületi közgyűlések erősítése kevésbé képez centralizációt, mint a konvent erősítése, hiszen az egyházkerület mindig a legerősebb bástyája volt a protestantizmusnak, nem kell tehát annak gyöngítésére törekedni. Tatár János az indítvány ellen szól, a mi Uray Imrét Tatár János elleni erős személyeskedésekre ingerli. Különben a szóló pártolván a saját egyházmegyéje által beterjesztett indítványát, Gróf Degenfeld József ellen is személyeskedik, a mit ez, valamint Tatár János is az őt illető rész határozottan visszaútasítanak. Farkas Antal és Kovács István az indítvány mellett, Segesváry József és Ritoók Zsigmond annak ellene nyilatkoznak. Kiss Albert hosszabb tárgyilagos hangú beszédben a zsinati jegyzőkönyvekre, mint a zsinati törvények legkompetensebb magyarázójára hivatkozva, az indítvány mellett szól. Lengyel Imre annak ellene beszélven, Peterdy Károly, mint az indítványtevő egyházmegye esperese, a zárászó jogával él, mire az elnökség bezárta a hosszú nyult vitát s elrendelte a névszerinti szavazást.

A kérdés következőleg tétetett fel: a tanácskozás tárgyát képező indítvány elfogadtatik-e, vagy nem? Igen, vagy nem?

I g e n n e l — vagyis az elfogadás mellett — szavaztak: Peterdy Károly, Uray Imre, Szabó Károly, Szőke János, Lukács Ödön, Csernák István, Benesik István, Isaák Dezső, Szűcs István, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán, Némethy Lajos, Beke Mihály, Thaly Kálmán, Ferge József, Kovács István, Biró János, Hegyessy Márton, Gyulay László, Nagy Lajos, Fráter Gyula, Szikszai Szabó József, Kassay Ignác, Konrád László, Vitéz Mihály, Szesztay Károly, Madarász Imre, Biró Lajos, Soltész János, Szarka Boldizsár, Csepey Miklós, Farkas Antal, Dr. Kovács Sándor. Együtt 33.

N e m m e l — vagyis az indítvány elvetésére — szavaztak: Szeremley József, Gróf Degenfeld József, Szabó János, Gróf Ráday Gedeon, Ritoók Zsigmond, Dávidházy János, Bernáth István, Fráter Imre, Székely Károly, Horthy István, Ujfalussy Sándor, Segesváry József, Kulin Imre, Széll Kálmán, Kovács Ferencz, Simonffy Imre, Pákozdy Lajos, Soltész László, Lengyel Imre, Rázsó Gyula, Tatár János, Garzó Gyula, Dr. Hajnal István, Rázsó Antal, Ujlaky Gábor, Debreczeni István, Balogh Ambrus, Tisza István, Tüdős János, Joó István, Futó Mihály, Bodolai László, Elek Lajos, Tóth Sámuel. Együtt: 34.

Az indítvány ellen szavazók többsége csupán egy lévén, többen azt vitatták, hogy az elnökség szavazatra van jogosítva, annál inkább megilleti a szavazat joga Kiss Áron elnököt, ki a szatmári egyházmegyét képviseli. Ha Kiss Áron igennel szavazna, akkor a szavazatok egyenlők lesznek, s az indítvány felett V á l l y i János főgondnok szava dönt. Mielőtt azonban e felett döntöttek volna, Vá l l y i János felhívta a szavazásnál távollevő tagokat (Várady Gábor, Balogh F., Ármós B., György E., Böszörményi Sándor, Liszka Nándor s Szilágyi István) hogy

jelentkezzenek a szavazásra. György Endre közülök meg is jelent, s nem mel szavazott. Ezzel a nemmel szavazók száma 35-re emelkedett, így az indítvány 2 szótöbbséggel elvettet.

Néhány percznyi szünet után a gymnasiumi természettani tanszék betöltésére, tehát tanárválasztásra tért át a közgyűlés. Lapunk korábbi számában közöltük a pályázók névsorát; közülök a közgyűlés a tanárkaroknak javaslata értelmében is Degenfeld József gróf indítványára 5-öt kandidált választásra. A közgyűlés megválasztván a maga kebeléből a 4 egyházi és 4 világi tanárválasztó küldöttségi tagot, ezek a debreczeni egyház 8 küldöttségi tagjával együtt egyhangúlag az első helyen ajánlott K. Kiss József pápai tanárt választották meg. Az eredményt a közgyűlés éljenzés mellett vette tudomásul, s megtette a kellő intézkedést a megválasztott tanár meghívása érdekében. K. Kiss József, a ki több helyen tanárkodott, a hittani pályát is végezte; tanári oklevelét 1885-ben szerezte a kolozsvári egyetemen. Szívünkben üdvözljük az új kartársat! Hozza őt Isten a testvéregyházkerületből mielőbb szerencsésen körünkbe, s adjon neki erőt, hogy új állásán az emberi elme egyik legszebb tudományának fáklyáját Isten dicsősége fenn hirdetésére szent lelkesedéssel minél tovább lobogtassa!

A gyűlés harmadik napjának első tárgya a hitelesítés után az egyh. ker. főgondnok úr azon kérése volt, hogy tekintettel a még elintézetlen ügyek nagy számára, egyes ügyekben röviden és tárgyilagosan nyilatkozzanak a gyűlés tagjai. A tárgysorozattól eltérőleg tárgyalásra kitézi az esztári lelkészválasztás ügyét, azon okon, hogy ha a közgyűlés azt a bíróság elé viendő ügynek minősíti, a délután összeülő bíróság már intézkedhessék abban. Kéri továbbá a közgyűlést annak megengedésére, hogy mivel Dr. Farkas Antal egyházker. főjegyző haza távozni kénytelen, a neki kiosztott és általa előkészített ügyek sorrenden kívül a mai ülésen tárgyalassanak. A közgyűlés mindezekbe természetesen készséggel beleegyezett.

Ezen elnöki előterjesztések után Lukács Ödön esperes bemutatja a felső-szabolcsi egyh. megye új gondnokát, Genesy Albert urat, ki is az esküt letévén, s néhány szívélyes szóval magát az egyházker. közgyűlés barátságába, jóindulatába ajánlván, nagytiszt. Kiss Áron püspök-helyettes úr által meleg szavakban üdvözlötett, s székét a közgyűlési tagok éljenzései között foglalta el.

Attérvén a napirendre, olvastatik az illeték-egyenérték ügyében beadott küldöttségi jelentés, mely tudomásul vétetett. A f.-szabolcsi egyházmegye jelentvén, hogy gyámintézeti tőkérére adó vettetett, ez ügy több észrevételre nyújtott alkalmat. Kovács István kijelentvén, hogy a hírlapok a napokban közöltek egy döntvényt a pénzügyi közigazgatási bíróságtól, mely a gyámintézeti tőkét felmenti a megadóztatás terhe alól, az ügy visszaadatott az illető egyh. megyének, hogy ezen új döntvény alapján indítsa meg az eljárást a kellő jogorvoslat iránt.

A f.-szabolcsi esperes fizetésemelése tárgyában beadott felebezés, miután az az egyh. megyének saját belügye, visszaadatik az egyházmegyének. A bezdédi templomi szék-perre vonatkozólag kimondja a közgyűlés, hogy ilyen ügyekkel nem kíván foglalkozni.

Ezek után következett az esztári lelkészválasztási ügy tárgyalása, mely elé méltó érdeklődéssel tekintett minden közgyűlési tag, annyival is inkább, mert az első nap délutánján zárt ülésben több órán át értekezleti gyűlés tartatott, de a mely nem tudott abban megállapodásra jutni.

Lapunk olvasói ismerik ez ügyet egész lefolyásában, s így tudják, hogy a debreczeni egyházmegye közgyűlése, mint közigazgatási hatóság intézkedett már ez ügyben, s az illető esperes azon nézete ellenében, hogy ez mint bírósági ügy, nem tartozik a közgyűlés illetékessége körébe, megerősítette a választást, s az esperest a consensus kiadására útasította. Mint tudjuk, az esperes ezen határozat ellen felebezett. Felolvasztván a felebbezési iratok, Tisza István mindenekelőtt tudni óhajtja, hogy a mennyiben ez ügy már korábban kiadatott az alsó-szabolcsi egyh. megye bíróságának mint delegált bíróságnak, miért vétetett az onnan vissza? — mire Szeremley József esperes azt válaszolja, hogy az illető esperes időközben tudomására jött egyh. megyéje azon óhajtásának, hogy az ügyet ő mint első illetékes fórum vehesse tárgyalás alá, mire az ügyiratok csakugyan visszatétettek a debreczeni egyh. megyéhez. Peterdy Károly bár elismeri, hogy Dávidházyt ezen kérdésben elvi szempont vezette, eljárását nem tartja helyesnek, s az egyh. megyei határozatot megerősítendőnek véli. Tisza István hosszabban beszél a tárgyhöz, s elismervén az esperes eljárásának a saját szempontból való teljes jogosultságát, javasolja, hogy mondassék ki, miszerint a debreczeni egyh. megye indokait nem teheti ugyan magáévá a közgyűlés, de tekintettel az egyházközség békéjére is, miután a delegált bírósághoz beadott panaszát Dávidházy visszavonta, tekintessék a választás meg nem támadottnak s erősítették meg. Kovács István szintén hosszabban szó, s erős személyeskedésekkel előadja, hogy Dávidházy e kérdésben hibát hibára halmozott, s makacsságával feldúlván egy egyház békéjét, fegyelmi eljárást érdemelne. Ezt azonban még sem indítványozza, de javasolja az egyházmegye határozatának megerősítését, s hogy az esperes a beleegyezés megadására záros határidő alatt útasíttassék. Többen hozzászóltak még az ügyszóhoz, így pl. Soltész János, ki azt javasolja, hogy mindenekelőtt az illetékesség kérdése fölött döntsenek, Soltész László, ki az esperes eljárását teljesen correctnek tartja, Ritoók Zsigmond, ki az egyházi törvénykönyvből vitatja a közigazgatási hatóság illetékességét Kiss Alberttel együtt, Széll Kálmán, ki Dávidházy elve mellett foglal állást. Lefolyván a vita, a közgyűlés ezen kérdés fölött döntött: illetékesnek érzi-e magát a közgyűlés a fenforgó ügyben, mint közigazgatási hatóság határozatot hozni vagy nem? Igen, vagy nem? A szavazás felállással történt, s igennel szavazott 36, nemmel 13 tag. Az ügy érdemének tárgyalásába nem ment be a közgyűlés, hanem kimondotta, hogy az esztári lelkészválasztás megerősítették, s Dávidházy felhívatik az esperesi beleegyezés megadására.

Nem teheti alólírott, hogy az ügy ilyen elintézése után néhány megjegyzést ne tegyen. Egy nagy, elvi fontosságú kérdés állott a közgyűlés előtt, s midőn a mellékkérdés, az illetékesség fölött hosszú ideig vitáztak, a zajgó többség egyáltalában nem óhajtott belemenni az ügy meritumába, talán azért, mert félt, hogy Dávidházy által a törvénykönyvből felhozott érvekkel nem tudna szembe állani, illetve azok ellenében, ugyancsak a törvényből döntő ellenérveket felhozni:

Sokat beszéltek a lelkészjelölő bizottság azon páratlan jogáról, hogy az csak Istennek és saját lelkiismeretének felelős, de a sok törvényt magyarázó egyáltalában nem igyekezett ezen tételt törvényből igazolni. Ha a debreczeni egyh. megyei lelkészjelölő bizottságnak szabad volt egy embert, kit az egyh. kerület nem körözött a kitűnök között, kitűnőnek kvalifikálni, vajjon a május 9-diki egyh. kerületi határozat után nem állandé ezután

jogában bármelyik lelkészjelölő bizottságnak degradálni a kitűnők közül azt, kit az egyh. kerület kitűnőnek kvalifikált?!

Vigyázzanak a nagytsz. esperes urak, mert azon határozattal olyan láng lobban fel körültek, mely az ő hivatali tekintélyüket nagyon könnyen elemészteni ezután. Megvártuk volna továbbá a debreczeni egyh. megyének a ker. közgyűlésen jelen levő tagjaitól, hogy midőn Kovács István szemére lobbantotta a gyűlésen jelen nem levő, onnan az ügy tárgyalása kezdetén eltávozott Dávidháznak többek közt azt, hogy nem volt érdeke jelen nem lenni az egyh. megyének ez ügyet tárgyaló gyűlésén, — mondom, megvártuk volna tőlük, hogy elmondják, hogy igenis volt Dávidháznak ehhez érdeke, mert hiszen azon egyházmegyei gyűlésen ő fölkelt elnöki székéből, s azt a legidősebb egyh. tanácsbirónak ajánlotta föl, s távozni készült a közgyűlési teremből, s csak a közgyűlés leghatározottabban kifejezett akarására maradt meg helyén. Észre kellett volna a felszólaló Kovács István úrnak venni azt, hogy míg Dávidházy ez ügy tárgyalásának kezdetén, — mint mondtuk — azonnal ott hagyta az egyh. kerületi közgyűlés termét, a szintén érdekelt, és pedig legközvetlenebbül érdekelt egyh. megyei tagok mind ott maradtak. És ha Kovács úr oly fennen beszélt Dávidházy önző érdekeltégéről káplánját illetőleg, ugyan nem érezték-e a gyűlés némely tagjai, hogy őket igazán közeli, egyéni, családi érdekek vezették ez ügy illetén megteremtésében?!

Azt is megjegyzem, hogy egyáltalában nem egyezik meg egy függetlenségi párti ember, — a minő Kovács úr — elvei az, ha ő fegyelmi eljárás alá akarna vonatni valakit, a ki, különben is sokak által osztott nézetének, meggyőződésének kifejezést akar és tud adni. Dávidházy elvi alapon komoly meggyőződést vallott, mi ebben az elítélni való?

Nekem eleitől fogva az volt ezen ügyben meggyőződésem, a melyet — nevekre bátran hivatkozhatnám — sok embernek elmondtam, hogy Esztiárra tekintettel Bibert meg lehet állásában erősíteni, de teljes igazságot kell szolgáltatni Dávidházy-nak is, — s ha ez nem történt meg, ismételve mondom, ennek súlyát nagyon hosszú időn át igen sokszor meg fogja érezni a mi egyh. kerületünk. Bizony mondom, ez állítással nem leszek rossz próféta.

Pénteken, az egyházkerületi közgyűlés negyedik napján, nagyobb szabású vita már nem fejlett ki, a jelenlevők száma is megcsökkent.

A csütörtöki közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után a hódmezővásárhelyi egyház ügye tárgyalatott, mely egyház — iskolaépítés céljából — államsegélyt óhajtott nyerni. Miután azonban valószínű, hogy a kibontakozás más úton is lehetséges, az ügy visszatételét az egyházmegyéhez azon célból, hogy keressenek módot arra nézve, nem találhatnak-e olyan forrást, melynek felhasználásával az államsegély elkerülhető lenne?

Ezután gazdasági tanács jegyzőkönyve alapján — főiskolai ügyek tárgyalatottak s első sorban elfogadtatott a deficit megszüntetésének terve.

A tőkepénztár vagyona volt 1875. decz. 31-én : 102,640 frt 79 kr, — 1877. jun. 30-án pedig : 140,454 frt 86 kr, — a szaporodás tehát : 37,814 frt 07 kr. A kamatozó tőke volt 1875. decz. 31-én : 163,671 frt 18 kr, — 1887. jun. 30-án : 145,007 frt 13 kr. Ezen csökkenés volt főoka a deficit származásának.

A tőkepénztár bevételi többlete 4953 frt 69 kr, — a tan-

széki alapok pénztáránál pedig a kiadási többlet 8581 frt 97 kr — a különbség — azaz a deficit tehát : 3628 frt 28 kr.

Az 188⁹/₉₀-ik iskolai évre a következő költségelőirányzat állapítottatott meg :

Bevételi főösszeg	45,619 frt 03 kr
Rendes kiadás főösszege	51,401 „ — „
Rendkívüli kiadás	2800 „ — „

A túlkadás : 8581 frt 97 kr.

Ennek fedezésére szolgál a tőkepénztárnál mutatkozó 4953 frt 69 kr bevételi többlet, továbbá az 1852-ik évben tett ajánlatokból remélhetőleg befolyó 1000 frt kamat, — a főiskolai tandíjak rendezése czímén előirányzott 2800 frt bevételi többlet, a Szeremley Sándor által befizetett s letétben levő 5250 frtnak 4 1/2 % kamata, — ezzel együtt 4036 frt 25 kr bevétel : szaporulat.

A tápintézet állapotáról szóló kimerítő jelentés tudomásul vétetett. A tápintézet javára kegyes adományokból 5081 frt 39 kr folyt be. Tápintézeti elnökké — újabb 3 évre — ismét Elek Lajos választatott meg.

A fűvészkert közös használata ügyében a gazdasági akadémia tanáiraival folytatott tárgyalások abbahagyattak. A pályázat a kertészi állásra kiíratott.

A főiskolai múzeum rendezése folyamat alatt van. Az u. n. kis ásvány-gyűjtemény eladása kezdetét vette. A múzeum-egylet felállítása tárgyában részletes javaslat készítésével a főiskolai tanárkar bizatott meg.

A főiskolai könyvtár mellett berendezendő nyilvános olvasó-terem a jövő tanév kezdetével felállítatni határozatott.

A lelkész-jelöltek — egy miniszteri leírat értelmében — ezután csak az esetben bocsáttatnak középiskolai tanári vizsgára, ha két évet az egyetemen töltenek. Ezen időnek 1 évre való leszállítása végett felírnak a minisztériumhoz.

Két helyettes tanári szék lévén betöltendő, egyikre Sass Béla volt főiskolai szénior szóllítatit fel, — a rajztanári tan-szék betöltésére szintén alkalmas egyént keresnek.

A felső leányiskolák ügyében egyedül a felső-szabolcsi egyházmegye nyújtotta be véleményét, s Nyiregyházán már egy 3650 frtos telek szereztetett s 500 frt készpénz gyűjtetett felső leányiskolára.

Az esperesi karnak a lelkészi stóla szabályozása ügyében készült készült munkálatára vonatkozólag az egyházmegyék véleménye még teljesen be nem érkezvén, ez ügy érdemleges tárgyalása elhalasztatott. E tárggyal kapcsolatosan a heves-nagy-kunsági egyházmegye által beterjesztett indítványok közül egy, mely a lelkészeknek minden temetésnél jelenlétét czélozza, érlelésre az egyházmegyékhez letétel, a másikra nézve, hogy a búcsúztatók végleg betiltassanak, kimondatott, hogy azon tanítóknak, kiknek híványukban a búcsúztatás befoglaltatik, ez megengedtetik, de csak a sírnál és nem versben. A zoltár árának rendezésében bizottság küldetett ki. Kiss Áron középiskolai felügyelő tanács-elnök lemondván, helyének a jövő gyűlésen leendő betöltéséig az elnöki teendő végzésére felkérletett.

A gyűlés május 11-én véget ér, s ha azon esetleg egyes közérdekű tárgyak felmerülnek, azokról jövő számunkban még röviden megemlékezem.

Csiky Lajos.

A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Tartatott Szatmáron áprilho 25. és 26. napjain, Kiss Áron esperes és Isaák Dezső egyházmegyei gondnok urak elnökle alatt. Tanácsbíráink közül Szegedy Antal és Vályi Árpád másnemű elfoglaltatásai miatt nem jelenhettek meg a különben elég népes gyűlésen; de volt egy kedves vendégünk, e lap tisztelt szerkesztője, kit a legszívesebb üdvözléssel fogadott körében egyházmegyénk. — A visitatio alapján egybeállított esperesi jelentés egyházmegyénk szellemi állapotát folyvást megnyugtatónak mondá, erkölcsi süllyedés nem tapasztaltatott; viszály csak egy ütött ki lelkész és egyház között. Lelkek száma : 45,467; új házások száma : 510; visszás házás : 21; elvált : 7 pár; törvénytelenül él 245 pár; szül. törvényes : 1960, törvénytelen : 270; összesen : 2230; hozzánk áttért : 16; kitért tőlünk : 8; meghalt : 1341; 6—12 éves tankötelesek : 5120; ezek közül járt : 4305; nem járt : 558; isk. idő előtt elhagyott : 157; 13—15 tanköteles : 1929; ezek közül járt : 373; konfirmáltatott : 913; isk. mulasztás nagyobb volt : 38, kisebb 29 iskolában. — Van 64 lelkész, 14 segédlelkész, 84 tanító; ezek közül okleveles 34, — igazolványos 28, — nem képesített 4; kitűnő 16; — dícséretes 43; — elegendő 24, — nem elegendő 1. — Iskola van 72, tanterem 84.

Súlyos anyagi viszonyok között élő egyházaink ez évben is dícséretesen igyekeztek kifejteni önfentartási erejüket; de alig tévedünk, ha állítjuk, hogy a Tisza rombolásai által anynyi megpróbáltatásnak kitétt Bees, talán összes társai közül kiemelkedik erő kifejtés dolgában. Ugyanis : a Tisza torkában volt imaházát biztos helyre szállította, új harangot öntetett, alapköltségkor egyházi célra 78 frtot rakott össze, templomfelszentelésre pedig 700 frtot; ritka buzgóság e félig elpusztított helységben, hol csak a mult évben is 38 családfőt tett hajléktalanná a romboló Tisza. — Istvádi is megszerezte immár a második kályhát a lelkészi lakta; a kis Jánk 110 frtot, s egy véka híján 11 köböl búzát szerzett össze, ugyanitt az iskola téli fűtésére Tuba Ferencz fát adott. Porcsalma egy másik iskola alapjául évenként 500 frt félretételét határozta el, az első 500 frtot már félre is tette. Szatmáron az árva gyermekek és segélyező-alap ma már 2462 frt fölött rendelkezik. Márk Endre debreczeni ügyvéd K.-Tóthfaluban 200 frtos alapítványt tett, oly célból, hogy annak kamata fele részben egy szegény iskolás gyermek javára, fele részben pedig ott elhalt édes atyja sírhalmának gondozására fordíttassék. Márton Ferencz nagyabonyi birtokos (Abonyi Lajos ösmert írónk) s Márton Lajos debreczeni ügyvéd a zsarolyáni templom felszerelésére 112 frtot adományoztak. — Közigazgatási pénztárunkba 443 frt, egyéb célra 2232 frt 74 kr gyűlt össze az esperesi hivatalnál. Mindezek és ezeken kívül több kisebb-nagyobb adomány vagy szerzemény elég szép tanúságot tesznek arról, hogy a református öntevékenység fája nem csak virágzik, de gyümölcsöt is hoz nálunk. Annál szomorúbb aztán, hogy hajdan valamikor szinte virágzó egyházunk, Borzova a végsínnyel küzd, — már polgári adóhátralékja 200 frtra növekedett, — s hogy a csaknem rég legjobb hírnek örvendő Sz.-Dobon „ezekre megy a veszélyben forgó pénz”. — Míg az esperesi jelentésből hallott ez utóbbi sajnos jelenségek fölött búslakodnánk : örömhír szárnyal be egy rövid telegrammon, tanácskozási termünkbe, mely is közkívánatra elnökieleg enuneciáltatván : lelkes éljenzések

közt lön tudomásul véve, hogy annyira kedvelt tanácsbíránk, Vályi Árpád, a szilágy-somlyói kerületben egyhangúlag országgyűlési képviselővé választatott. Nem is késett elnökségünk a nagyrebecsült család előtt telegramm útján kifejezni egyházmegyénk örömét. Öröm után ismét bánat! szomorúan jelenti esperes úr, hogy Fejes József atyai lelkészünk 60 éves korában, hosszas gyöngékedés után elhunyt; nemkülönben a 88 éves, 65 évig paposkodott Lányi János zsarolyáni lelkész. Emlékek kegyelettel őriztetik.

Következett a közalapi bizottság jelentése, — melyből sajnálattal kellett megértenünk, hogy az évi ajánlások évről-évre csökkennek. Itt megjegyzem, hogy bár vannak közöttünk, a kik elvileg nem helyeslik egyházmegyénk amaz eljárását, melynélfogva jólevele úgy intézkedett, hogy egyházainktól lélekszám után quasi 5 kros ajánlásokat fogad el csupán, magának a közalap intézményének javára szolgáló e praeventiv intézkedés, mert ha eddig leszállandunk is az ajánlásokban (nálunk ennél jóval magasabbak voltak eleinte az ajánlások), itt aztán már „ne továbbat” kiálthatunk s ezzel a csökkenő buzgóságnak elvégre is határt vethetünk. Jó volna azonban, ha a központ is több súlyt fektetne a közalap intézménye iránti rokonszenv fentartására, mint eddig tevő; mert eddigelé ugyan édeskeveset tett népszerűsítésére. A közalapi bizottság 6 évi szolgálata után ismételen lemond s csak erős rábeszélésnek engedve hajol meg, az oly impozánsul nyilvánult közbizalom előtt. — Érdekesen megható itt Tisza-Kóród tisztes ősz papjának, különben érdemes tanácsbírárnknak őszinte vallástétele és kérelme. A közalapi bizottság ugyanis megróttá egyházát, mivelhogy a bevallásokat nem terjeszté be. Erre vallá az ősz férfiú : 70 éves, megöszült ember vagyok, soha megrótvást idáig nem kaptam; hanem azért kérem a most jelzett megrótvást nem egyházam, hanem az én számlámra írni, mert — Isten látja lelkemet! — nem szándékosan, de a mulasztást én követtem el. Hogy ne boesátott volna meg egyházmegyénk a magát ekként expiált ősz férfiúnak!

Urába, ez oly kritikus viszonyok közt élő kis egyházunkba segédlelkész-tanítói ranggal, az ujfalusi lelkész felügyelete mellett Szabó Lajos istvádi segédlelkész helyezettett bé, egyszersmind tudomásul vétetett amaz esperesi jelentés, hogy már majd csak sikerülni fog ez egyetlen missiói pontunk számára rendes segélyt eszközölnünk a közalaptól. Bernáth Károly tanító úr figyelmeztetik, hogy jól viselje magát és akkor minden ő eddigi hibái el-béfedeztetnek. — Az esperesi karnak stóla-ügyünkre vonatkozó javaslat azzal lett tudomásul véve, hogy mi kívánatosbnak tartjuk továbbra is a magunk ide vonatkozó statutumához ragaszkodni, s a mennyiben egy általános szabályzat állapíttatnék meg, kérni fogjuk, hogy azt a mi viszonyainkhoz alkalmazhassuk. — Majd fölolvastatott ama küldöttségi jelentés, mely a konventen tervezett egyházak mikénti segélyezéséhez szól. E jelentés — mely gondolatom szerint aligha megfelel a konvent intenciójának — elsorolja a saját erejökben önálló, — az időnként segélyezendő, — és az állandóan segélyre szoruló egyházainkat; a csoportosításnak affiliációnak nem barátja; csupán egy egyházat — Borzovát — véli Mánddal összekapcsolandónak, — egyébként maradhat a statusquo ante. En gros, elfogadtatott. A „Népiskolai szervezet” pár elvi jelentőségű módosítással szintén elfogadva lett. Lelkészjelölő bizottsági tagokra időközben titkos szavazás történnén : küldöttség jelentése szerint megválasztattak : Dr. Farkas Antal, Szarka Boldizsár, Tabajdi Lajos (új) rendes, — Bartha Zsig-

mond (új) Illyés István, Szilágyi Kálmán (új) póttagoknak. — A prot. irodalmi Társulatba — bár egyesek még mindig bizalmatlanul tekintenek a társulat jövője elé — immár kész belépni egyházmegyénk, meg is adta a fölhatalmazást 100 frtos alapítványára 5%-ának beküldésére. Majd tudomásul vétetett, hogy a szatmári gymnasium kiegészítésére indított gyűjtés folyton szép eredménnyel folyik, noha a buzgóság már itt is csappanni látszik, a mennyiben termény kevesebb gyűlt be, mint az előző 1887-ik évben. De nem kell félnünk; a termésviszony határozottan itt, s bizony-bizony árvizes esztendőben, a milyen a 88-iki is volt, nem esuda, ha az áldozatkészség lobogó lángja alantabbra száll. Csak mi kazánfűtők ne restüljünk meg a tüzelésben; a kohó mégis csak mindig fog annyi a mennyi szín aranyat termelni. — Zoltai térképe mindazoknak jó lélekkel ajánlatik, a kiknek pénzük van reá, s netalán tékép vezérlete mellett ohajtanak parochia után keresgélni.

Cseke! — Hohó! Elérkeztünk a Rubikonhoz. Átlépünk-e rajta? Mert tulnan igenis erős vitézek állanak — míg a türelmes papíron kell csak szántani, vagy a levegőt vagdosni; hanem annál szánalmasabbak, ha a zöld asztalnál találkoznak velök. Nos hát lépünk át. Im itt találjuk földözve esöndes halottaiból Cseke hajdani híres coquiáját, írva lévén hosszú lajstromon: ki s kicsodák azok a lelketlenek, kik békés pihenést még most sem engednek nékie, mivelhogy számláját még ez idő szerint sem egyenlítették ki a kúrador úrnál. S megelevenül „az ócska temető“ horpadt sírjaival, mivelhogy hosszú epitaphiumban sirattatik azoknak fizetni nem szerető tulajdonsága, a kik valamikor új ugarat szántának fölötté. Aztán még egy csomó név és egy csomó frt, kr, melyek mint megannyi csipős darázsok kerekednek föl, mihelyest feljök nyúl az ember. És Cseke azt kéri, hogy az egyházmegye esperese kérjen ezekre végrehajtást. Azt mondja vala erre egyik tanácsbíránk, hogy: „Uraim, Cseke 14 évi (valószínű, hogy hízelkedni akart, azért nem mondta: 24 évi) csekély akaratát az egyházmegye hogyan rektifikálja?“ — A másik: „Uraim, szóljunk hozzá, mert igaz, hogy ez egy valóságos darászfészek, de már csak mégis nyuljunk bele.“ És belenyultunk és miután megfélemtünk arra a kérdésre, hogy vajjon értelmes-e ez a hátrálékkimutatás ebben az alakban vagy nem? kimondtuk, hogy minekutána sem az egyes tartozások jogi eredete, sem időleges rendje nincs tisztázva, annyiban a beadvány visszavetetik; amennyiben az 1880-1-ik évtől kezdve — és ez már Cseke napfényes, borútlan aerája — tisztán ki vannak tüntetve a kint levő tartozások: ennyiben alispán úrhoz behajtatás végett átterjesztetik. — Dehát Cseke kérem nem azért Cseke, hogy egy villahegy aktával beérje; következik a másik csomag kérvény: templomfelszerelését hagyná helybe az egyházmegye. De mi alapon? Sem terv, sem számvetés, a mi után alaposan elindulhasson. Küldöttség elébb szétnéz majd Csekén. A magtári alapszabályt esedeznék Cseke megerősíttetni. Igenis, meg fogja csinálni majd az érdemes küldöttség.“

Kinek ne esett volna jól ezek után a fehér asztalhoz ülni s ott fűszert keresni! Már itt aztán megszólalt a mi kedves vendégünk is, tolmácsolván főt. püspök úr atyai szívének áldó kívánságait, miket felénk küldött. Szíves örömet üriténk a püspök és főgondnok úr jólétéért, egészségéért, a Csiky Lajos, az esperes és egyházmegyei gondnok, nemkülönben a Vályi Árpád boldogságáért amugy magyarosan kocczintott poharat. És menénk aztán jól megrekreálva gyámint. gyűlésünkre vizsgálja. E gyűlés tárgyait — inkább lelkörűek lévén — mellőzen-

dőknek vélem. De nem hallgathatok a mindjárt azután megnyitott lelkészértekezlet fő-fő tárgyáról, a Csiky Lajos igen tisztelt barátunk felolvasásáról. Nagy érdeklődéssel várta ezt mindnyájunk, s érdeklődésünk a végperczig nem csökkent, mert folytonfolyvást fölvonva tartá azt az „istentiszteletünk reformjának kérdéséhez“ szólo felolvasó. Nem szándékom fölvetnem ösmereteni a felolvasás anyagi tartalmát; annyival inkább, mert e lap hasábjain, vagy a Budapesten megindulandó Szemlében — hiszszük — miszerint olvashatjuk azt. Meg kell azonban jegyezni, hogy kivált a bevezetés alanyi és helyi vonatkozásainál fogva igazán megható, a csattanós idézetek nagy érdekeltők valának s az egészen végig vonuló nemes hang, a tárgy iránti őszinte lelkesedés szülte szűzies pathos, mind-mind kellemesen köték le figyelmünket. A tanúságos — nem doctrinair — felolvasásra többen óhajtottunk visszhangot adni; de — sajnos! — az idő rövidsége miatt egyedül esperes úr foglalkozhatott egyes kiemelkedőbb pontjaival. Felolvasó bizonyos határozati pontokat is óhajtott volna értekezletünk elé terjeszteni, de le kellett erről tennie mindaddig, míg lelkészi értekezletünk, bizonyos tekintetben, újból nem szervezi magát. Legyen köszönet mondva e helyen is igen tisztelt barátunknak szíves megjelenéséért, nagy érdekű felolvasásáért; egyházmegyénk mindig jól fog emlékezni az általa nyújtott kedves élvezetre.

Estve a világi főjegyző tek. Hérmán Mihály szatmári főgondnok s városi tisztü ügyész úr hajlékában talált „a tenyerünkön hordott vendég.“ az elnökség, jegyzői kar s néhány tanácsbíró igen-igen szívélyes fogadtatásra, s az ott töltött órák a ház kedves úrnője s gazdája körében, no meg az egymást váltó szellemes toasztok záporában észrevétlenül suhantak el fölöttünk, míg nem az éj nyugalomra híva.

Másnap, jegyzőkönyvi hitelesítés után, nagyobb vitát kellett a szatmári tanítók felebbezése a tanítói gyámintézet közgyűlésileg letárgyalt s erősítés végett felterjesztett alapszabálya ellen. Végre abban a reményben, hogy a fenforgó differentiát még egyszer megkísérelendik együttes jóakarattal ök magok kiegyenlíteni: a felebbezés is, az alapszabály-erősítés is levétetett a napirendről. A Széchényi-társulat által nyújtandó segély megállapítására 2 lelkész és 2 tanítóból álló küldöttség kineveztetvén, hát ímé ismét előkerül Cseke, hóna alatt egy csomó aktával. Már szinte múltatni kezdett a dolgon egyházmegyénk, mikor a világi főjegyző úr elreferálván az ügyet, megérté, hogy, a csekei aktákból semmit megérteni nem lehet. Mert hát ugyanazok az akták voltak ezek, a melyek fölött a mult őszi gyűlésen már kimondá egyházmegyénk becsületes ítéletét. Mit akarnak hát most? Azt mondják, hogy nem akarják eladni a kincstártól szerzett fát; de nem is szállítatják, — azaz hogy igenis szállítatni akarnak, és ha úgy jön a sorja, el is adnak belőle. No hát ebből azt ki lehetett venni, hogy a már ítélettel ellátott fa-szállítási kérdés tárgytalanná vált; de azt kivenni, hogy most újból mit kér Cseke, nem adatott bölcsesség halandónak. Mégis kipattant aztán a derűssé váló kezdő vita folyamán; azt kérte, azaz, hogy azt akarta kérni: látná meg az egyházmegye, hogy nem akarta eladni a 15% engedménnyel kapott kincstári fát, hanem azt az ante aktától nem láthatta meg az egyházmegye.

Nem szószaporítás kedvéért foglalkoztam Csekével újlag ily hosszadalmasan; de egyrésztől tartoztam ezzel, mintegy végső felelettel a nagyhangú csekei tiltakozásokra, melyek annak idején e lap hasábjain megjelentek; másrésztől talán nem is czélszerűtlen az e neműek nyilvános traktálása,

már csak azért is, mert egy nagy tanúságot levonhatunk belőle azok, kik egyes egyházak adminisztrálására vagyunk elhíva, azt t. i., hogy meg nem fontolt, jól meg nem érlelt, elő nem készített dolgokkal ne menjünk a felsőbb fórum elé; mert az a türelem, a mit p. o. egyházmegyénk épen Csekével szemben mindeddig tanúsított, elvégre sem arra való, hogy azzal in infinitum visszaéljünk. A kinek füle vagy a hallásra, hallja.

Több jelentéktelen ügy elintézése után szétszórt közgyűlésünk. Oszlás után következett a búcsú asztala Tabajdi Lajos vendégszerető házában, s búcsúzás közben még egy néhány eszmének barátságos megbeszélése, — de az már nem tartozik e lap közönségére.

F. Varga Lajos.

A jézsuiták Földeákon.

Igy változik a világ! Ezelőtt mintegy 200 esztendővel kiverték volna őket, de ma tárt karokkal fogadták. Ugyanis ezelőtt mintegy 200 esztendővel e község lakosai, — egy megyei okirat szerint, — mind tiszta református, Debreczenből ide telepített kertészek voltak, s ma egyetlen régi ref. vallású család sincs. A kik itt vannak, mintegy 300 lélek, a közeli, szomszéd városokból költöztek ide. Egy darabig szép békeségben és háborítlanul éltek itt ref. hitsorsosaink, de 1885. táján egy Németh Sándor nevű vakbuzgó adminisztrátor rendeltetett ide, s ez szent buzgalmában annyira háborgatta és üldözte az itteni reformátusokat, hogy ezek végre megunták a hajszát s panaszaikat bejelentették a makói nt. egyháztanácsnak. Az áldozatkészségéről ismert makói nt. egyháztanács s annak böles vezetői meghallották az elzüliés szélén állók panaszait és pártfogásukba véve, összegyűjtötték, és 1885-ben megalakították a földéaki ev. ref. leányegyházat. A makói anyaegyház nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatást is adott, még pedig olyat, mely ritkítja párját a jótékonyság terén. Ugyanis, imaház és iskola céljára egy szép házat vett 1500 frtért, s azt megfelelően átalakítva, a földéaki ref. leányegyház rendelkezésére bocsátotta. De még itt sem állapodott meg. Egyik tanítóját Makóról kiküldte, hogy az a hívek lelki gondozását vezesse. És azon időtől fogva ez előimádkozó tanítói fizetés terhét is a fent nevezett nemes lelkű egyház viseli. Ilyen áldozatkészség, ilyen nemes tett nem szorul dícséretre! Mert a hála mélyen be van vésve azon kicsinyek szívébe, kiknek gondját felfogta a nemes lelkű egyház!

A megalakulás, 1885. óta ezen kis egyház küzd itt e veszedelmes ponton a sötétség ellen, s iskolájában évenként 35—50 növendék előtt hirdeti a világosságot, hirdeti az igaz vallást, melyben örök élet vagy.

A fenn tisztelt adminisztrátor azonban, látván, hogy ő maga hasztalan ostromolja a mi kis erős Sionunkat, a múlt hóban jézsuitákat hozott ide, hogy a mi kis egyházunkat szétrobbantsa. De a mi áldott híveink mintha sejtették volna a veszedélyt: annál szorgalmasabban és nagyobb számmal jelentek meg a mi szokásos istenizsaszónánk, pedig volt esábitás, rábeszélés az atyafiak által megbízott ágensek részéről, hogy az ő templomukba menjenek. Tíz napig tartott a nagy hű-hó, ennyi ideig hirdették a sötétséget, vakították a népet! Állításom igazsága bizonyítására közlök néhány szemelvényt:

Az első, beköszöntő beszéd azzal kezdődött, hogy teljes

búcsút adnak mindenkinek, a kik a „Missió“ alatt templomba mennek, vagy kápolnát látogatnak meg, és ott „a tévelygések kiirtásáért és az egyedül idvezítő keresztény anya-szentegyház fölragasztalásáért Istent kérik“. Továbbá: azok is teljes búcsút nyernek, kik a missiói kereszt fölállításánál és beszentelésénél jelen lesznek stb. stb., és a mi persze földolog és elmaradhatatlan: meggyónnak! Legyen — úgymond — valaki oly veres a bűntől, mint a kármin, jöjjön és gyónjon meg, oly fehér lesz, mint a fehér gyapjú, mint a hó. Mi protestánsok erősen kikaptunk, a miért nem gyónunk, sőt egyik szent atya lelki vakságában elfogulva, szent hevében nem átalotta azt mondani: Magyarország azóta szerencsétlen, azóta látogatja Isten csapásokkal, mióta ebben a protestantismus el van terjedve. Sic! Szerencse, hogy a történelmet nem lehet könnyen meghamisítani!

A nagy tan nagy hirdetője (?) egyik beszédében azt is kisütötte, hogy az öngyilkosság nem bűn. Ime az állítás bizonyítása: Egy nagy bűnös nem bírván tovább lelkiismerete furdalásait, elhatározta, hogy öngyilkossá lesz, de mielőtt ezt végrehajtotta volna, elment meggyónni, a pap feloldozta őt, de a bűnös lelke nem talált nyugalmat, befűtötte tehát jól a kemencéjét, azután belebujt és természetesen összeégett! Mit gondoltok — folytatá a nagy moralista — elkárhozott ez ember?? Nem! Sőt megtisztulva bűneitől, egyenesen a mennybe jutott! (Valószínűleg a purgatorium kikerülésével!). Állította továbbá, hogy a kath. vallás az egyedül idvezítő, a többi, kivétel nélkül mind attól szakadt el. A protestánsok gyermekei nincsenek megkeresztelve, s a limbus infantum tele van ilyenekkel. Luther Márton kicsapott kath. pap volt stb. stb.

Igy lázították a demagogok a népet ellenünk, de célt nem értek, mert különösen gyónás alkalmával olyan kérdéseket tettek fel a gyónóknak, melyeket leírni a jó ízlés és az illem tilt. Kis gyermekektől és lányoktól olyan dolgokat kérdeztek, melyek még a lebujók büzhödt levegőjében is ritkán hallhatók. E miatt aztán sokan a saját feleikből megrótták őket s megvetéssel és azon elhatározással mentek ki a templomból, hogy többé sosem fognak gyónni.

Földeáki.

Levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő Ur!

Kedves kötelességemnek ismerem tudósítani becses lapjának olvasó közönségét a mi szívünknek nagy örömről.

Nagy a mi örömünk, mert a mi egyhangúlag elválasztott lelkipásztorunk, tiszteletes Benkő Lajos úr helyét elfoglalva, mindazon várákosoknak megfelelt, mindazon szép reményeket valósággá változtatta, miket ő hozzá kötöttünk. Mindazok, a kik véle érintkezve, nemes lelkületét megismerhették; mindazok, a kik f. hó 5-én tartott beköszönő beszédét hallva, magos képzettségét, írói tehetségét, krisztusi hitét láthatták, érezhették, párosulva hatalmas szónoki erővel irány- és előadásban: mindazok, mondom, egy szívvel-lélekkel kimondák, hogy a h. nánási ev. reform. egyház új pásztora méltó társa lesz nt. Pákozdi Lajos úrnak, egyházunk érdemében gazdag, közbecsülésben és szeretetben megőszült s majdnem rajongással körül övedzett, ma is ifjúi lélekkel és tüzzel megáldott másik lelkészének.

Mellőzve tiszt. Benkő Lajos úr fogadtatását e hó 2-án a

helyben állomásnál, hova nagy és díszes közönség gyűlt össze városunk minden rétegéből, csak ott kezdem az csemények leírását, mikor a harangok hívogató szavára összesereglett, nagy és ritka szép templomunkat minden zugában megtöltő gyülekezet előtt a 235. dicséret eléneklése után új lelkészünk megtartá beszédét 2 Kor. 2: 1—2 alapján. Szónoklata kezdetén megkapó vonásokkal festi érzelmeit, egész szívét kitarja előttünk, melyet ugyan „árnyalnak még a búcsú, válás, bú és aggály felhői, de e kóválygó felhőket a megnyugvás és reménység szivárványa kezdi átívezni már“. Óh sokan valának, kik őt maraszták a szép Erdély bérczei között: „boldogságának fészke, rokon, barát, hívei kicsinyje, nagyja, a megszokás nagy hatalma s óh még csak a temető is úgy szoríták, úgy kötötték, úgy maraszták szívemet!“ De mindezeknél hatalmasabb volt előtte az Ur szava, ki őt, mint hajdan Ábrahámot, kihívta „az ő földéről s rokonsági közül“ s „nagy „nemzetség atyjává tevő“. S „vándorbotom kézbe kapva, eljöttem közéték“, és midőn először akarom üdvözölni e „nagy nemzetséget“, a hajdú-nánási ev. reform. népes gyülekezetet, kiről beszélnék másról, mint arról: „a ki itt is, de amott is, ki a rónán s hegyek közt is, a ki ma is, meg tegnap is ugyanaz volt és leszen is mind az idők végeig“. Kiről másról, mint az Ur Jézus Krisztusról, a mi hitünknek fejedelméről, kinek dicsőségét 13 hosszú éven át predikálta hadadi hívei előtt s predikálandja ezután mi közöttünk is. „S ha még a próféták is szóltak róla; ha az Ur angyala Bethlehembben; Keresztelő János pedig a Jordán völgyében már predikálni kezdték őt: hallgathatnánk-e róla mi ker. lelkészek, kik már nemcsak a sejtetem s remény egében, hanem az emlékezet s tudás hegyén, völgyén is láttuk az ő dicsőségét, ismerjük fönséges éltét Bethlehemtől Golgotháig s Golgothától e jelen óráig“. Hirdetem hát ti néktek is a Krisztust, azt pedig, „a ki megfeszítettet“, mert az apostol előtt: „az Ur keresztje az evangéliom központja, ő a Krisztus keresztjével valóssággal dicsekszik (Gal. 6, 14.) s az evangéliomot sokszor a kereszt evangéliomának is nevezi“. (2 Kor. 1: 18.). „De ez korántsem azt teszi, mintha Krisztus minden szavát, minden tettét, egész éltét, dicsőségét elnyelné a keresztfa; és minékünk csak szenvedésről és halálról kellene már beszélünk. Nem, nem! Hisz nekünk nemcsak egy része, nemcsak kínja, szenvedése, — nekünk egész élte, tana, példája és dicsősége, nekünk az egész Krisztus kell. S ez a részekre nem osztott Krisztus — nyereségünk életben és halálban“. (Fil. 1: 21.). „Igen, itt a felnőttek iskolájában, ott a kicsinyek templomában, — most az öröm majd a gyász csarnokában, — ma az élők, holnap a holtak körül: mindig, mindig és mindenütt ajkainkon, szíveinkben Krisztussal kell minékünk jönnünk, mennünk, szólunk — tennünk csupán csak“.

„S még ha talán némelyeknek unalmára, s még ha talán egyeseknek ellenére lennék is Krisztusommal: lelkemnek fájna ez nagyon; de a Krisztus zászlajától el nem álluék akkor sem“.

„Védjen meg az Isten attól; de hozzon bármit a jövő: a „hossánna“, mely fogadott, váljék „feszítsd meggé“ mind; járjon fel sírjából multam s hadadi volt híveimnek meg nem hallgatott kérése, ott marasztó esdeklése s lelkemen tán holtomiglan ott csillogó könyei, bocsássák rám a boszúálló Nemzist: minden megeshetik rajtam. Elborulhat életem. Meginghat lábam alatt ez az édes anyaföld! De jöjjön bármi csapás rám — én zászlódat el nem hagyom, én élve-halva tied leszek idvességem fejedelme, én Uram, én Krisztusom!!... Mert én nem végeztem magamban egyebet valamit tudni itt

sem, hanem csak a Jézus Krisztust, azt pedig, a ki megfeszítettet“.

Számos ily gyönyörű részekkel tudnám még igazolni, hogy tiszteletes Benkő Lajos úrtól gondolatokban gazdag, fent szárnyaló szónoklatot hallánk s nem csak szokásos frázisokat használtam tudósításomban. Hát ha még élet, lelkét tudnék önteni a betűkbe, hadd szólánának azok úgy, mint az új pásztor szólott akkor, mikor hitet tett az ő Krisztusáról! Bizony az az édes könnyű, mi szemekünkben felragyogott, legdrágább jutalma lehet neki, s legékesebben szól hozzá, hogy t. i. az ő Krisztusának predikálása a hajdú-nánási gyülekezetben, s bizonyára sehol, hol csak fogékony a lélek s érez a szív, senkinek „unalmára“, senkinek „ellenére“ nem leszen!

Az istentisztelet végével presbyteriumi gyűlés volt, melyen nt. Pákozdi Lajos úr meleg szavak kíséretében mutatá be az ő immár szeretett tisztársát. Benkő szívből jött hangon válaszolt, s hogy minden Demosthenesnél szelben beszéjen a tett, 100 forintot tett le a gyűlésterem asztalára iskolai célra! Megbántanám lelkét, ha commentárral kísérném e nemes tettet. Elég legyen annyit mondanom, hogy a megboldogult Kátona Endre, a „nagy iskola-barát“ helyére nem lépett méltatlan utód e tekintetben sem.

Röviden még csak annyit jelezek, hogy az nap d. u. 1 órákor közebed volt Benkő tiszteletére, melyen 70nél többen vettek részt városunk minden rendű és rangú polgárai közül felekezeti különbség nélkül. Hogy számos, szebbnél-szebb toaszt mondatott, írnom is felesleges.

Csak egyet sajnáltunk, hogy t. i. az annyira várt két érdemes vendég: nt. Szeremlei József esperes és Csiky Lajos hittanár urak nem jöhettek el s nem emelheték ünnepélyünk fényét.

Bezárom — talán hosszúra is nyult — tudósításomat azon igaz meggyőződés nyilváníásával, hogy a mi Benkőnk, ha nem is lesz, mint a 18-ik század nagy Benkője, „a tudományos erdélyi történeti kútfő-nyomozás és erdélyi honismertetés megalapítója“ — édes a tyja: de bizonyára lesz sok szenvedőnek, sok esüggedőnek, sok bánatba merültnek vagy örvendőzőnek vigasztalója, bátorítója, jó vagy balsorsában részt vevője: igazi lelki a tyja.

Hajdú-Nánás, 1889. május 6

Köverd Diénes,
ev. reform. segédlelkész.

Még egy szó Quaerens kérdése ügyében.*)

Szó szót hoz ki, eszme eszmét szül. Csak ennyiben kívánok a Sz. K. úr által hármunknak adott leczkére nagyon keveset felelni. E három — tudjuk — a kérdés beküldő, a közlő s az I. választadó.

E b. lap 8-ik számában elmondtam, miért látom eljárásomat méltányosnak s ab. Most is a nézetben vagyok, a csudálkozásig menő meglepetés meg nem ingatott. Mert a mint nem képzem gyülekezetet, mely ha valakit, teszem, esperesnek óhajt, az azt a tanácsbírói székben nem megnyugvással nézné: úgy a gondnokot választónak sem lehet kifogása a presbytárság — mint csekélyebb jelentőségű állás ellen. Megfordítva persze hogy nem áll. Lehet valaki aljegyző, nem következik, hogy esperes is igen.

*) Tárgyhalmaz miatt késett. Szerk.

Azonban az egyházmegyei tisztviselők választására vonatkozó hasonlat valamit juttatott eszembe. Nevezetesen, habár külön íven kell is e szavazatokat kiállítani, esetleg állhat elő egy furcsa eset. Egy esperest, két tanácsbíró egyezre kell X. egyházmegyében választani. Bejön 30—30 szavazati ív. Y. kap az esperességre 16, Z. 14 szavazatot. Z. tehát az esperességtől elesett. Az újra szavazó 16 gyülekezet öt tanácsbírónak szeretné, hja! de N. és V. többet kaptak erre 16—16 szavazatnál, tehát neki sem egyik, sem másik nem jutott! Pedig 30 szavazatot kapott a 30-ból. Ha pl. nagyon óhajtana tanácsbíró lenni, megköszönhetné a 14 gyülekezet bizalmát, hogy esperessé akarták tenni s így a másiktól is elesett! Vajjon jó lelkiismerettel el lehetné-e Z.-t a tanácsbíróiságtól ejteni? Sz. K. úr szerint kétségkívül. Csekélységem szerint nem! Hanem mert itt az esperességre nyert szavazatot semmiképen nem lehetvén a tanácsbíróiságra jött szavazathoz számítani: tehát hogy Z. bejuthasson, új szavazást kellene a két tanácsbírói helyre rendelni. Ha aztán a mely 14 gyülekezet a nagyobb állásra igen, most a kisebbre nem tartaná őt méltónak, az már csakugyan érdekes lenne, — ilyet elképzelni sem tudok.

Epen úgy kellene tenni a gondnok- s presbyter-választás alkalmával is, azaz új választást rendelni a presbyterségre. Különb, mint amott a 30 szavazatból 30-at nyert érdemes férfiú sem egyik, sem másik nem lesz, úgy itt is a bizalmat teljesen megnyerő, buzgó egyháztagnak az egyháznak — esetleg kárára — kénytelen félrevonulni, miután ily logikával mindkét állástól elűttetik.

Egyébként Sz. K. úr csodálkozásához semmi szavam, legyen kinek-kinek hite szerint. A törvényen rést ütni én sem akarok. De a gyakorlat nem egyszer meghazudtolja az elméletet.

Nagy Lajos,
ev. reform. lelkész.

Irodalom.

Egy forradalmi zsinat története. (1707—1715.) Irta: Zsilinszky Mihály. Báró Petrőczy István tábornok, (a rózsashegyi zsinat elnöke) arcképpel. Budapest, kiadja: Hornyánszky Viktor, 1889. 8 r. 134 l., ára 1 frt 40 kr.

(Vége.)

Nagyon érdekes a történelmi érzék felcsillamlása a zsinatban, Krman püspök indítványozta, és az el is fogadtatott, hogy az evangélikus ősök által írott régi művek, nyomtatott és írott emlékek egy levéltárban gyűjtessenek össze. A magyar protestáns egyháztörténelem anyaggyűjteményének tárháza lett volna az; — ilyet létesítettek a hugonotta testvérek jelen korunkban Párisban, ilyet kell létesítenünk nekünk a jövőben, s az elejtett fonalat lelkesen felvenni ma... Az eszme felvetése becsülésre méltó; hajh, de az eszme sokszor századnyi távolságra választatik el a tettől. A kézalatti mű egész terjedelemben adja az ápril 3—10 napokon lefolyt zsinat 25 pontú végzését, kánonait... ezzel biztos vezérfonalat ad az akkori belállapot kellő megismerésére; maga e rész egyike a legszükségesebb kor-okmányoknak s az evangélikus egyház akkori szellemének világosító tükre. Az egyházi törvények legtetemesebb része az egyházzsartartás részletes megállapításával és egyformásításával foglalkozik. Eltöröltettek: a chorusbeli latin éneklések; zenei túlzások; egynél több szószer; papi

ornatus (az alba marad), oltárok és képek (ha híveinknek teteszeni fog), éjjeli ájtatosságok (husvét, karácson és advent idején, róráték stb.), ördögűzés, az éjjeli temetések, a koporsó mellé viaszgyertya állítás stb. Ezek által sok pápistas szokásoktól lett megtisztítva az evangélikus vallás.

A vasárnap és ünnepi imálya (cultus) rend pontos utasítással van elősorolva; az elbocsátáskor áldja meg a lelkész a népet „itt is alkalmazva a keresztjelt s ekképen énekelve bocsáttassék szét a nép, előbb a leányok és asszonyok, azután a férfiak vonuljanak ki zaj nélkül“ (VIII.) A keresztelés zsartartásával a víznek háromszori öntésénél is a keresztjel alkalmaztassék. (IX.) A kánon e pontjai azért emelendők ki, mert a clerus e pontokat rútolleferdítette s azokat szemelte ki nemtelen támadásának alapjául.

A felállított 2 törvényszék (consistorium) ugyanazon hatáskörrel és tekintéllyel bír, mindenikben két-két püspök; mindenik áll 12 egyházi és 12 világi választott tagból. A superintendentiákról ehhez felebbeztetnek a peres ügyek és az összes házassági ügyek, mint 3-ik forumhoz.

25 ünnep fogadtatott el az egyházi évben, több eddig megtartott ünnepnapok elhagyattak; a karácson és pünköst 3 napos volt; Máriaünnep 3 tartatott meg, u. m. Boldogaszszony tisztulása, köszöntése és látogatása.

A zsinati végzéseket aláírta 49 egyházi és 32 világi tag, tehát ált a zsinat 81 tagból a négy egyházkerületből. A symbolikus könyvek s ezek közt a Formula concordiae, szilárdon fentartatott. A világi felügyelőknek (inspectorok) útasítás adatott.

A zsinati törvények életbeléptetése még nagyobb feladat volt, mint megalkotása. Jánoki buzgólkodott a házassági jog kidolgozásán, Krman pedig nagy szorgalommal és történelmi körültekintéssel az agenda szerkesztésén... csakhamar azonban elborult a politikai láthatár, I. József király seregeire mosolygott a hadi szerencse, II. Rákóczy 1708. aug. 3-iki csatavesztése Heiszert ellen felette lehangoló volt s kezdetét vette a királyhoz átpártolás, s 1709. már a király Rákóczyt elítélte, közbejött a nagy pestis, a nagy forradalom levetetett, s vele kellett bukni a nagy mozgalom polgári és egyházi alkotásainak is.

A clerus „a katholicismus elleni merénylet ürügye alatt kezdette meg a harcot“ a zsinat ellen. A pozsonyi országgyűlésen (1709. jun. 30.) Spázai Pál esztergomi kanonok még a királyi válasz azon kitétele ellen is, hogy a prot. vallást „bevett“-nek jelezte, tiltakozott. Az ősz Okolicsányi Pál védelmezte ellene a prot. vallás vallás-voltát, a katolikusok elkészíték sérelmi javaslatukat, benne kérék a királyi felséget, miszerint „oly új felekezetnek, mely ezen mozgalom idején (érti a Rákóczy forradalmat) a Krisztus keresztjét száműzte, az országban hely ne adassék.“ Az országgyűlési vallásvita bőven és meghatólag van vázolva a kéz alatti műben; látható abból, mennyivel szélesb és keresztényebb látkörben mozogtak a protestáns szónokok, ezeknek érdek, önzés és gyűlölet nem vakítá el szemeket.

Általában a magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai Pázmántól Kopácsig 1608—1848-ig szomorú láncolata a clerus erőszakoskodásának, csűr-esavarásának, uralmi követelésének, a magyar katolikus szellem és míveltség fekete vonala az, befonódva a törvényhozás futó-szönyegébe, melyen lépdelt elő a nemzeti fejlődés.

Spázai kanonok a jul. 25-ki ülésen száműzetését kívánta

mindazoknak, kik a rózsahegyzi zsinaton a szent kereszt használata ellen szólottak. A tényállás volt, hogy a reformációtól kezdve használatban volt az evangélikusoknál temetés alkalmával a fakeszt elől vitele, néhol azonban elhagyatott az már a zsinat kora előtt, a zsinat egyenlősítés kedvéért mellőzését rendelte el... de csak temetéseknel. Imé! ebbe (a fakesztbe) kapaszkodtak a „szent kereszt vitézei“! „új eretnek-ségnek“ bélyegzik a lutheranismust... hiába védekeztek az evangélikusok, hogy oly külső szertartások hagyattak csak el, melyek a „hit lényegét“ nem érintik... a többség — itt is és számtalanszor bizonyult, mily ingatag alap az igazságot pusztán a többségtől mérlegelni — csakugyan a katolikus reactió értelmében szerkeszté felíratot (aug. 7.), s abban a rózsahegyzi álzsinatot, s az ott hozott mindenféle határozatokat örökre eltörölteknek, megsemmisítetteknek és kárhozottaknak jelenti ki s a merénylő eretnekeket, azoknak pártfogóit, mint a Krisztus keresztjének valóságos ellenségeit — száműzötteknek kijelentetni és kihirdettetni kívánja a király által. — Észbe juthat itt De Maistre József fejtegetése: „az összeadás nem élő szervezet; ha számlálunk 50,000 szavazatot egyik oldalon, 49,000-et a másikon, mire jutunk? Szabályozzuk 49,000 polgártárs elnyomatását, kik jobbak lehetnek mint az elnyomók“ (Revue des deux Mondes 1888. decz. 15. 815 l.)

A király s tanácsosai, a külföldi diplomacia és protestáns udvarok kedvezőbb magatartása előtt, mit Rákóczy és a protestantismus ügye iránt mutatott, a papok dühös felírata ellenére reményt csillogtatólag feleltek s a clerust csillapodásra intették. De Rákóczy elvesztvén utolsó csatáját is (Vadkertnél), a szatmárnémeti béke (1711.) végleg kioltá a forradalmiak erőre jutását; az utrechti béke egész Európára nézve megállapítá a békét — most újra és keményen felléphetett a clerus, most már a szűz Máriára és szentekre esküvés kívántatott azoktól, kik közhívatálba akartak lépni... a két prot. felekezet, Rádai Pál mint szónok — több ízben kérelmezett Bécsben küldöttségileg az esküforma ellen is; utóljára is az 1715-iki országgyűlés 30. törvényezikke a prot. vallás szabadságát a királyi kegyelem hajszálára függeszté, a 31. törvényezikk pedig a rózsahegyzi zsinatot megsemmisítette, örökre elenyésztette. Egyúttal minden zsinatot eltiltott királyi beleegyezés nélkül, ez pedig késhetett akár egy századig. Hiába ment küldöttség, hiába emlékirat, hiába a legfőbb honfiak kérelme, — a király, a ki maga is Mária feltétlen tisztelője volt, ridegen fogadta azokat, mondván „Magyarországon nem ismer evangélikus statust, csak a l a t t v a l ó k a t.“

Itt végződik a forradalmi zsinat története. Egyik legközérdekűbb történelmi olvasmány. Az író igyekszik tárgyilagos lenni, higgadt ott is, hol lelke érzi a belső tűz kitörő erejét, itt-ott csillog ki az igazság benrejlő vulkáni melege.

Az egész mű keretei közt mozog, s túl nem lép azokon. Csak két észrevételt kockáztatok a bevezetés előtt. Az érdeket teljesen felkeltvén szerző a tragikus zsinat kiválóbb tényező személyei iránt, az olvasó lelkében egy vágy marad hátra kielégítlenül: vajjon mi vége, sorsa lett a nemesen küzdőknek? hová lettek Petrőczy, Okolicsányi, Szirmai? mi sors érte a papi nagyobb alakokat? Tán lehetett volna kiegészíteni a zsinatot, a zsinati atyák élete hátralevő részével. A képnek háttére emelte volna az összes benyomást.

A másik észrevétel: említés van a világi rendről, inspectorokról, parallelizmusról... de nem találunk a műben tiszta fogalmat, hogy fejlődött ki egyházalkotmányunkban e

két oszlop (egyházi és világi rend), minő jogi alapon működött, mikor és mikép kezdődött szereplésük? Látjuk, hogy párhuzamos működők, de nem értjük keletkezésüket... pedig a későbbi korra és személyes beharczaira nézve fontos lett volna e kérdést is jobban feltüntetni, megvilágítani tájékozól.

Üdvözljük szerzőt a tanúságos műért; hivatottsága e téren újra igazolva lett, s melegen ajánljuk a jeles mű olvasását a lelkiismeretszabadság minden barátjának. Egy díszes márványlépcsőzet e mű történelmünk csarnokában... bár az akkori kor fekete árnyától gyászszínt öltött márvány!

Debreczenben, 1889. ápril. 13.

Balogh Ferencz.

Örök életnek beszéde.

Egyházi beszédek. Kiadta Kecskeméti Ferencz, a békési ev. ref. egyház egyik rendes lelképásztora. Szerző tulajdona. Ára 1 frt 50 kr. Lugos, 1889. 8r. 230. l.

Rövid, de lehetőleg hű képét akarom adni ismertetésben a czímzett beszédgyűjteménynek, mely gazdag asketikai irodalmunkban is méltán figyelmet érdemel.

E gyűjteményben foglalit beszédek általánosan jellemző tulajdonságait a következőkben adhatjuk elő:

1. E beszédek a legnagyobb határozottsággal teljesen bibliai alapon állanak. Krisztus és az ő evangéliuma az, a melylyel szerző a híveket meg akarja ismertetni. A biblia objectiv tartalmát nem szorítja háttérbe a merész subjectivitas, mely sokszor mint törvényadó és hitalkotó óhajt a vallásos életmezőjén szerepelni. Mondhatjuk, hogy nem az emberi bölcsesség gyarló gyertyavilágával, hanem Krisztussal és az ő legszentebb evangéliumával szolgálja az egyházat. Ez azonban nem azt teszi, hogy szerző a kor műveltsége, a társadalom állapota, erkölce és törekvései iránt semmi érzékkel nem bír, hanem azt, hogy az alap, melyre épít: a biblia, az Isten ígéje. Nem fővényre, hanem sziklára épít.

2. E beszédek szélesebb látkört nyitnak a hit világába annál, minőt legtöbb eredeti egyházi beszédeinkben találunk. A mennyiben az egyházi beszéd természete megengedi, szerző mélyen alaposan, de világosan és tudós elemzésbe nem merülve, a bibliában való nagy jártassággal és szellemének tiszta felfogásával tárja fel a vallás örök igazságait. Tehát itt nemcsak a gyakorlati élet tapasztalata, öröme, fájdalma, bűne, erénye beszél, hanem beszélnek a bibliai tanok is, és pedig erőteljesen beszélnek, nem valami félénken tartózkodó, szégyenkező hangon.

3. E beszédek, bár van is bennök olyan elem, mely a szívhez szól, mondhatni inkább az értelemhez szólnak, ezt akarják az okok ügyes csoportosításával meggyőzni. Az igaz keresztyén életnek találó rajzával, melynek olvasása önkénytelenül azon gondolatot támasztja az ember elméjében, mily boldog lenne az ember, ha ilyen keresztyén lenne, mily dicső volna az emberi társadalom, ha ilyen keresztyénekből állana, erősen megragadják az akaratot és nemes elhatározásra ösztönzik. Mintegy felülemelnek e beszédek a mindennapi, prózai, küzdelmeiben önző, céljaiban kicsinyes világon és egy újabb, dicsőbb világot, az Isten országát tárják fel, a maga szentségével, szeretetével, békéjével és boldogságával.

Gulyás Lajos,

kisújszállási ev. ref. lelkész.

(Vége köv.)

Különfélék.

Tanügyi bizottsági gyűlés. Egyházkerületi közgyűlésünket megelőző napon, május 6-kán és egy függőben maradt kérdést illetőleg, május 10-én reggeli 8 órakor egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés tartott, melynek folyamában tudomásul vétetett és fölterjesztetni határozottat a debreczeni főgymnasium jövő tanévi berendezése. Jövő tanévben is 4 parallel osztályunk lesz s a rendes tanárok mellé 2 helyettes és 2 segédtanár állittatik be, amazok 800—800, ezek 500—500 frt évi fizetéssel. A jogakadémiában Géresi Kálmán ezentúl mindkét felévben 4—4 órán tanítandja a történelmet, a miert aztán a gymnasiumban adandó óráinak száma lesz állittatik 9-re. A hittanhallgatók a tanítóképességi vizsgák alkalmával 2 frt vizsgadíjat fognak fizetni, s kimondatott, hogy a képezdei tanfolyamot végzett ifjak is részesítendőek lesznek, a mennyiben iskolai pályájok végezése után nem kapnának azonnal alkalmazást, egyes iskolai jótéteményekben. Tudomásul vétetett és fölterjesztetik az egyházkerületi közgyűléshez a tanítóképezdei igazgatói jelentés. A h.-m.-vásárhelyi főgymnasium fenntartó hatósága államsegélyezésért folyamodván, e kérvénye az illető egyházmegyei hatósághoz útalandónak vélelmeztek. Egy m.-szigeti, a tanintézetből elutasított tanulónak kegyelemért esdő folyamodványa ajánlólag terjesztetik az egyházker. közgyűlés elé.

Menyhárt János-alapítvány. (Tizenhetedik kimutatás.). Újabban ez alapítványra a következő adományok jöttek be

hozzám: Peterdy Károly beregi egyházmegyei esperes úr ívén 7 frt 63 kr, Futó Zoltán temesvári s. lelkész 1 frt, Szathmári Sándor margitai lelkész 1 frt. A már nyugtázott 329 frt 03 krral együtt teszen eddig az alapítvány takarékpénztárba tett összege 338 frt 66 krt. Debreczen, 1889. máj. 10. Csiky Lajos.

Károli Gáspár emléke. László János n.-bajomi lelkész úr 17 frtot adott ez alapítványra kezeimhez, mint egyházában e célra begyűlt összeget, ebből 9 frtot a síremlékre, 8-at pedig a szellemi emlékre szánván; a margitai ev. ref. egyház 1 frtot, Szathmári Sándor margitai lelkész úr szintén 1 frtot adott át, mindkét forint egyformán megosztandó levén a két emlék között. Így eddig a síremlékre 51 frt, a szellemi emlékre 43 frt 50 kr, együtt 94 frt 50 kr jött be ez alapítványra, mely összeg általán takarékpénztárba tétetett. Debreczen, 1889. május 10. Csiky Lajos.

A heidelbergi káté magyarázata katedrai használatra néhai vámosi Pap István veszprémi esperestől, könyvkereskedésekben nem, egyedül Vári Szabó Sámuel tiszaföldvári ev. ref. lelkésznél mint kiadójánál kapható, 2 forintért.

Szerk. posta. K. D. H.-Nánás. Nagyon köszönöm az érdekes tudósítást. Bizony csak írjon ön máskor is; szívesen látom a lap vidéki dolgozóitársai között. Fialat embernek hasznára is válhatik a küzdőtéren való forgolódás.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A kisujszállási ev. reform. VI. osztályú gymnasiumban rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik, melylyel a német nyelvnek, mint főtárgynak a III., IV., V., VI. osztályokban heti 14 órán való tanítása van összekötve. Ezen felül heti 24 óra számig köteles latin, magyar vagy más tantárgyak tanítására.

Javadalmazás 900 frt.

Csak protestáns vallásúak pályázhatnak. A kelően felszerelt kérvények, melyekhez életkor, vallás, tanulmányok, eddig végzett hivataloskodásról és hadkötelezettségről szóló okmányok esatolandók, az igazgatótanács elnökségéhez folyó évi júniushó 10-ik napjáig küldendőek be. A választás a pályázati határidő lejártá után 10 napon belül meg fog ejtetni.

Okleveles tanárok előnyben részesülnek.

Oklevéllel bíró egyén egy évi sikeres működés után állandósíttatik, nem okleveles egyén pedig két év alatt oklevelet szerezni tartozik.

A megválasztott tanár a tiszántúli tanári nyugdíjintézetbe is belépni tartozik.

Az állomás 1889. szept. 1. napján elfoglalandó.

Kelt Kisújszálláson, 1889. ápril 26.

Gulyás Lajos,
ref. lelkész
gymn. ig. tanács elnök.

2—2

Figyelemre méltó egyházirodalmi újdonság!

Miskolczon **Ferenczi B.** könyvkereskedésében megjelent s minden hazai könyvárúsnál kapható

IMAKÖNYV

Hétköznapi, Bűnbánati és Alkalmi Imák.

Templomi használatra

írta

Borsody József

volt simonii ref. pap.

Átnézte és sajtó alá rendezte

Mitrovits Gyula

ref. hittanár s főiskolai lelkész Sárospatakon.

Nagy 8-adrét szép nagy betűvel s velin papíron 172 lap.

Ára fűzve 1 frt 50 kr, egész vászonkötésben 2 frt.

Postai útalványon leendő megrendeléseket portómentesen fogom szállítani.

Ugyanott ez évben megjelent és kapható

Kupai Dénes. Halotti besz. és imák . . . 1 frt 20 kr.

Kupai Dénes. Egyházi beszédek . . . 1 frt 50 kr.

Ferenczi B.,

kiadó Miskolczon.

3—3

Legújabb egyházirodalmi jegyzékeket kívánatra bárhová ingyen és bérmentve küldök.

PÁLYÁZAT.

A bihari ev. reform. egyházmegyébe kebelezett f u r t a i ev. ref. lelkészi állomásra pályázat hirdettetik.

Évi javadalom, mely készpénz, szolgálmány és faváltság, termény és egy sessió földből áll, összesen 900 forintra tehető és így az állomás III-ad osztályú.

A felszerelt kérvények ezen állomás elnyerhetéséért a f. évi júniushó 2-ikáig nt. Szabó Károly ev. ref. esperes úrhoz Csökmön (Biharmegye) adhatók be.

Debreczen, 1889. május 9.

Révész Bálint
püspök.

PÁLYÁZAT.

a kunhegyesi ev. reform. népiskola igazgató-tanítói állására.

I. Javadalom:

Az ev. reform. egyház pénztárából, évnegyedes részletekben 900, kilencszáz o. é. forint.

II. Kötelesség:

- 1) Az elemi V-ik és VI-ik f osztályoknak, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által kiadott tanterv szerinti oktatása.
- 2) A VI-ik oszt. fitanulóknak a confirmatióra vajó előkészítése.
- 3) Az ismétlő iskolában — a mennyiben az előljáróság által megbízatnék — a növendékek ingyenes tanítása.
- 4) Az u. n. canonicus órákon az istentisztelet végzése.
- 5) Az összes iskolaköteles fi- és leánygyermek névsorának évenkénti összeírása, folyvást nyilvántartása s idevonatkozólag mindennemű akár az egyházi, akár a világi illetékes hatóságok által kívánt névsoroknak, statisztikai ki mutatóknak stb. pontos elkészítése és kiszolgáltatása.
- 6) Az iskolaszék vagy a presbyterium által nyerendő megbízásoknak teljesítése.
- 7) A legátusok és supplicánsok tisztességes ellátása.

III. Feltételek:

Pályázhatnak mindazon ev. reform. vallású egyének, kik érettségi vizsgát tettek s a magasabb tudományokat (theologia, philosophia) legalább 2 évig hallgatták.

A megválasztott egyénnek tanítói oklevéllel is kell bírnia s ha még nem bírna: 2 év alatt tartozik azt megszerezni.

A végleges megválasztás — sikeres működés feltétele alatt — két próbaév után történik.

Pályázók kérvényeket, életkorukat, tanulmányaikat s esetleg eddigi szolgálatukat igazoló és hadkötelezettségökről szóló okmányokat e f. évi júniushó 10-ik napjáig alantírotthoz küldjék be. A választás június 16-ikán leendő. Az állás elfoglalandó f. évi szeptemberhó 1-ső napján.

Kelt Kunhegyesen, 1889. május 8.

Rácz Miklós,
ev. reform. lelkész.

Pályázat.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületben a szatmári egyházmegyéhez tartozó atyai egyház lelkészi állomására pályázat hirdették.

Ezen állomás évi jövedelme: pénz, szántó föld, kaszáló, termény és tűzifailletményből palástdíjon kívül 540 forintra számítható és így a 4-ik osztályba tartozik.

A felszerelt kérvények, folyó hó 22-ik napjáig, Porcsalmára, nagytiszteletű Kiss Áron esperes úrhoz küldendők.

Kelt Debreczenben, 1889. május 6.

Révész Bálint,
püspök.

KÓKAI LAJOS

könyvkiadó hivatalában Budapesten megjelent

IMAKÖNYVEK

szószéki és magánhasználatra.

Czelder M. Halotti imák. Háznál, templomban, sírnál. Ára kötve	3 frt — kr.	tésben 2 frt, aranyvágással tokban 2 frt 60 kr. Díszkötésben	4 frtől 8 frtig.
Fabián D. Ünnepi, közönséges vasárnapi és alkalmi imák. Ára kötve	1 frt 50 kr.	Szilágyi László. Köznapi imák és szertartási beszédek. Ára kötve	1 frt 80 kr.
Fördös L. Agenda. Ára kötve 2 frt 80 kr. Aranyvágással tokban	3 frt — kr.	Könyves Tóth K. A koporsónál. Halotti imádságok. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr, aranyvágással tokban	3 frt — kr.
Gyurátz F. A hit oltára, imakönyv. Ára kötve	1 frt — kr.	Tóth Pál. Gyöngyvirágok, imakönyv a fiatal protestáns hölgyek számára. Ára vászonkötésben 2 frt, bőrkötésben	2 frt 40 kr.
Halka S. Adventi imák kötve	— frt 80 kr.	chagrin kötésben	3 frt 20 kr.
Lukács Ö. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imák, szószéki használatra. Ára kötve 2 forint. Aranyvágással tokban	2 frt 60 kr.	Vasadi Balogh Lajos. Geesemáne kert. Elmélkedések, imák és fohások nők számára. Ára füzve 1 frt 50 kr, csinos vászonkötésben	2 frt 50 kr.
Némethy K. Kis énekes és imádságos könyv. Protestáns gyermekek számára iskolai és magánhasználatra. Ára kötve	— frt 50 kr.		
Révész B. Köznapi imádságok, templomi használatra. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr, aranyvágással tokban	2 frt 80 kr.		
Révész B. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imádságok templomi használatra. Ára vászonkötésben 2 frt 80 kr. Aranyvágással tokban	3 frt — kr.		
Szász K. Halotti imák. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr. Aranyvágással tokban	3 frt — kr.		
Sántha K. Buzgóság könyve. Ára vászonkötésben			

Bátorkodom egyúttal a Nagytiszteletű urakat felkérni, hogy a fővárosba való rándulásuk alkalmával üzletemet is felkeresni szíveskedjenek.

3—3

Tisztelettel
KÓKAI LAJOS,
prot. irányú könyvkereskedése
IV. ker., Károly-utca 20. számú bolt.